Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

VERDENSKRIGEN 1914-18 8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130019383610

0491

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

N. P. Petersen-Pauli

Sønderjyder i Fangelejren Feltham i England

SØNDERJYDER
I FANGELEJREN FELTHAM
I ENGLAND

Ugi. 2022

SØNDERJYDER

I

FANGELEJREN FELTHAM

I ENGLAND

AF

N. P. PETERSEN-PAULI

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI

1 9 2 0

F E L T H A M

er en af Londons Forstæder og ligger omtrent 3 danske Mil Vest for Trafalgar Square, Londons Hjerte. Fangelejren ligger ca. 1/4 Mil Vest for Feltham

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

COPYRIGHT 1920 BY N. P. PETERSEN-PAULI,
RØDE KRO - DANMARK

Undertegnede, der har været i Fangelejren »Feltham« fra dens Oprettelse, erklærer gerne, at de i denne Bog gengivne Enkeltskildringer er i Overensstemmelse med Virkeligheden, samt at Forfatteren paa en ypperlig Maade har forstaaet at give Udtryk for de Tanker og Følelser, der bevægede sig i dansksindede Sønderjyders Bryst i Feltham.

Gram, i November 1920.

P. Bernsen,
Formand for Feltham-Foreningen.

Colonel Johnson.
Engelsk Kommandant for Fangelejren.

Major Tyer.
Kommandantens Adjudant.

A. Troensegaard-Hansen,
(Sømandspræst i Newcastle 1903—17), der under Krigen har arbejdet for og i Fangelejren Feltham.

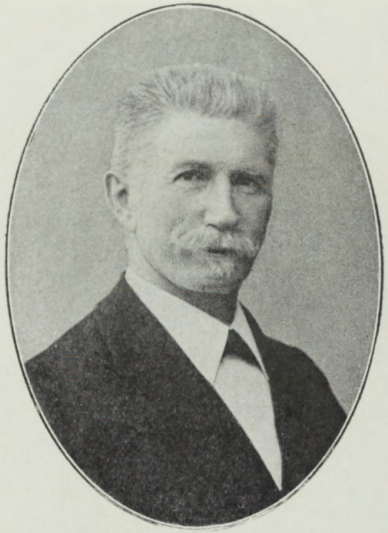

N. H. Rasmussen,
(Gymnastikdirektør i København), der har ledet Arbejdet i Danmark for Understøttelse af sønderjydske Krigsfanger.

Fangelejren i Feltham set fra Øst.

Den 2-etages Bygning er inddelt i 6 Dele med en Afdeling Fanger paa ca. 50 i hver. I øverste Etage ved begge Ender er Afdeling A til højre og Afdeling C til venstre, begge med sønderjydske Fanger. Imellem disse er der en polsk Afdeling. Taarnet til højre er paa Hovedbygningen i Nordfløjen. — Foran ses Kapellet med Indgang fra modsat Side Her blev der afholdt Gudstjeneste hver Søndag med Hr. Pastor A. Troensegaard-Hansen som Prædikant.

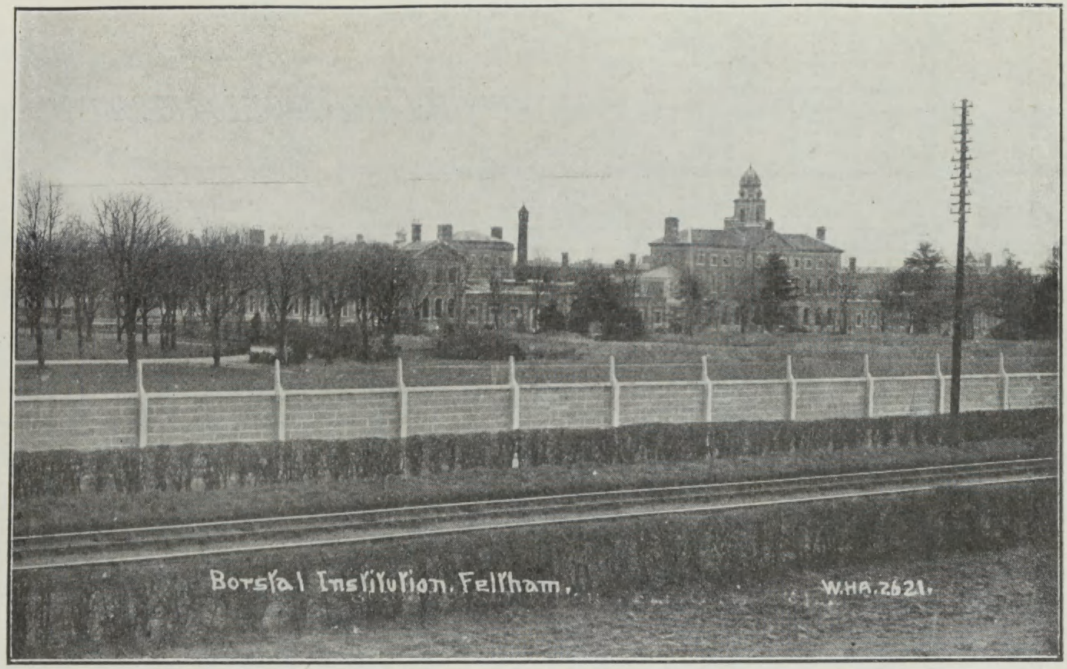

Fangelejren set fra Nord.

Til venstre kan man se den østlige Fløj, som er omtalt paa foranstaaende Side. Treetages-Bygningen med Taarnet i Midten er Hovedbygningen. Her har Lejrens Kommandant forneden sit Modtagelsesværelse; foroven bor nogle af Lejrens Officerer. Til venstre for Hovedbygningen er Vagtsoldaternes Lokale; til højre Lejrens Postkontor, Lokale for Skomagere og Skræddere etc. — Muren i Forgrunden, der er ca. 2 *m* høj, løber rundt om hele Lejrpladsen og omfatter ca. 40 Tønder Land. Paa modsat Side af Billedet ligger en Bondegaard, som dyrker Landet mellem Fangelejrens Bygninger og Muren.

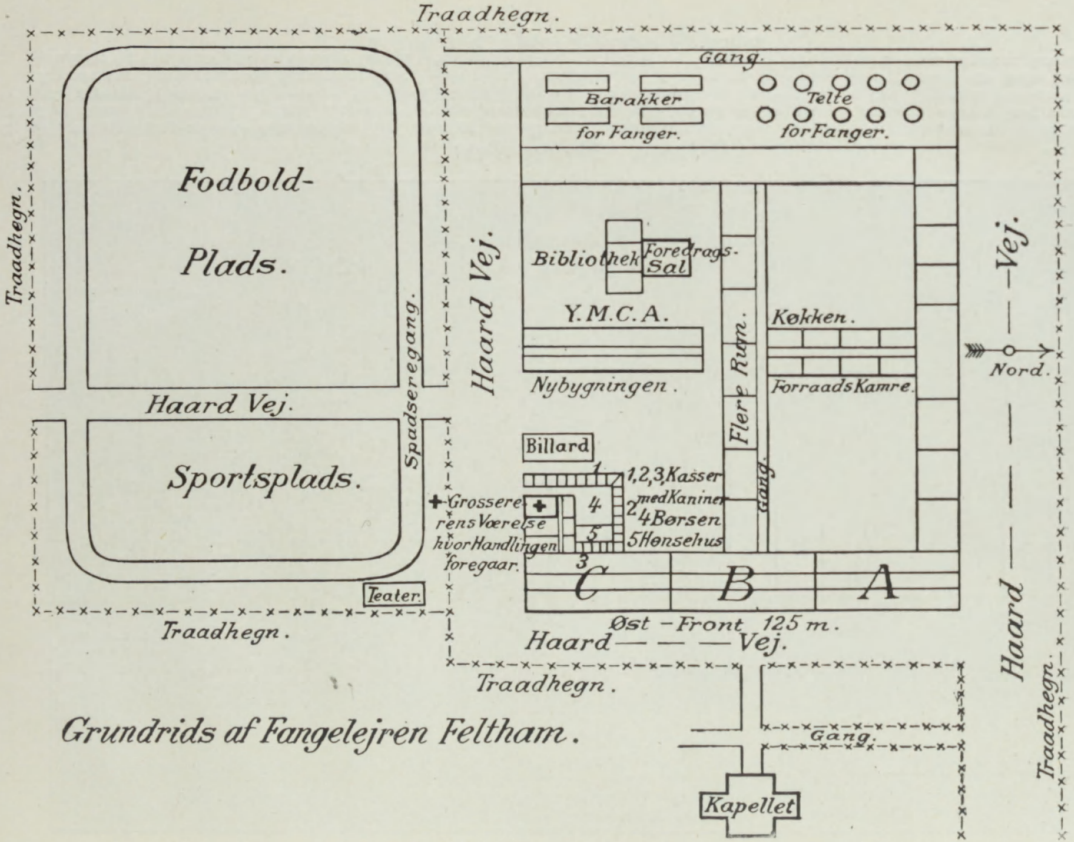

Grundrids af Fangelejren Feltham.

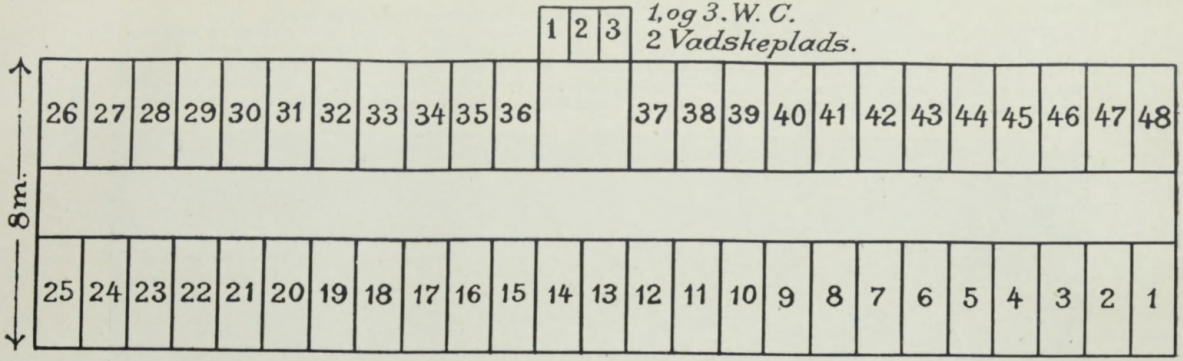

Afdeling C (forstørret) med 48 Celler.

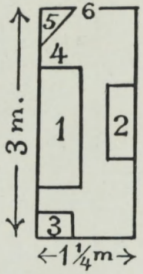

Celle (forstørret)

1 Seng.
2 Bord.
3 Madskab.
4 Koffert med Linned.
5 Garderobe med Forhæng.
6 Forhæng til Indgangen.
Rundtom paa Væggene hænger Fotografier, og paa en Konsol staar et Dannebrogsflag.

Fotografi af Sønderjyder i Feltham fra Februar 1918. Det er taget i »Nybygningen«, hvor en Del af Møderne afholdtes. — 1 betegner Pastor *A. Troensegaard-Hansen*. 2 *Bernsen* fra Gram, Lejrens Tillidsmand. 3 *Forfatteren*. Til højre og venstre ses Indgangen til Cellerne, hvor der bor 2 Fanger i hver. I de før omtalte Afdelinger er Cellerne lidt mindre og giver Plads for en Fange. — I Nybygningen, der har 3 Etager, bor 225. I hele Lejren er der henved 400 sønderjydske Krigsfanger, samt flere Hundreder af andre Nationaliteter, der er de Allierede venligsindet.

PERSONER:

Sønderjydske Krigsfanger.
Pastor A. Troensegaard-Hansen.
En tysktalende Civilist.

Handlingen foregaar i det tidlige Foraar 1918 i et Værelse, der er beboet af 2 Fanger, hvoraf den ene tager ud paa Arbejde om Dagen og vender tilbage til Lejren hver Aften, medens den anden driver en efter Fangeforhold ret betydelig Handel med forskellige Ting: Træ, Laase og Hængsler til Sykasser, Portrætrammer etc., Sæbe og Cigaretter; Margarine, Fedt, Sukker, Mel og andre Spisevarer; i det hele taget: hvad han kan faa fat paa, og hvad der kan sælges til Fangerne. Han ejer en Hønsegaard samt en Kaninbestand paa henved 100 Stykker, hvoraf han sælger og køber andre igen, naar der er Lejlighed til Fortjeneste. Derfor er han hyppig paa »Kaninbørsen« og søges af Spekulanter. Han fører Regnskabet for Teatret, Biografen, Y. M. C. A. (d. e. »Kristelig Forening for unge Mænd«) med flere.

Værelset er omtrent 4 Meter bredt og 3 Meter dybt. Væggene er malede med smudsiggul Vandfarve. Til Højre i Forgrunden en Dør og til Venstre et Vindue. Langs med Væggen i Baggrunden staar 2 Jernsengesteder med Hovedenden mod Væggene til begge Sider; de er belagt med Dækkener og benyttes tillige som Sofa. Fra Døren til Sengen er der anbragt en Kasse i Højde med Sengene. Foran den ved højre Side et Bord af umalede Brædder og med Jernfødder, og ved venstre Side en lille Pult. Under Sengene er flere Kasser. I Forgrunden til Venstre et Skab.

To Stole foran Bordet og en ved Vinduet. — Paa Væggen i Baggrunden til Højre en Konsol, hvorpaa der staar en Flagstang med et Danebrog, og Fotografier symetrisk ordnede omkring Flaget; til Venstre en Gruppe Fotografier anbragt omkring en Konsol uden Flag. — Papir, Bøger, nogle Spiseredskaber og Portrætrammer etc. ligger skødesløst omkring paa Bord, Pult og Senge.

Det er Skumring. Et Gaslys brænder foran i Stuen.

En Fange ligger midt paa Sengene med Hovedet paa en Pude og en Frakke over sig. Hovedet og Overkroppen er synlige mellem Pulten og Bordet. Han sover.

Foran Benene paa den sovende sidder en smuk Yngling i Begyndelsen af Tyverne og læser; han har blide Ansigtstræk og er lille af Vækst.

Til Højre ved Bordhjørnet sidder 2 Fanger og spiller Skak; den ene i Sofaen, den anden paa Kassen. Den første — Mads — omkring 35 Aar, er middelhøj, meget kraftig bygget og har et skarpt Blik. Den anden har et mere godmodigt Udseende og er af samme Alder.

Alle Fanger er iført forslidte og delvis smudsige Fangeklæder i graat eller sort, med en ildrød, kredsformet Lap (i Tværmaal et lille Kvarter) paa det ene Buksebens øverste Del, og en lignende Lap bag paa Ryggen. Disse Kendetegn kan dog ogsaa bestaa af blaat Tøj.

Grossereren sidder bag ved Pulten. Han er en smuk Mand sidst i Tyverne med kraftigt, mørkt, letkrøllet Haar. Han bærer graat Tøj. Frakke og Vest er uknappet, saa Skjorten kan ses. Klædningsstykkerne er mindre propre. — Han arbejder med et Regnskab, sammenligner Kvitteringer, skriver og tæller sammen.

En Fange (kommer ind med en Høne i Armene og gaar henimod Grossereren. Han siger): »Det er galt fat med denne Høne; jeg saa paa den i Eftermiddags, fordi den gik saa ejendommeligt. Da jeg

nu kiggede ind i dit Hønsehus, laa den nede paa Jorden.«

(Grossereren tager den og føler paa Benene).

En Fange: »Det er det højre. — Se, saadan bar den sig ad.« (Han gaar hen ad Gulvet. Mens han sætter Benene til, bevæges Armene hurtigt op og ned, og Kroppen synker ned mod Gulvet, naar venstre Ben sættes til.)

Grossereren: »Mads, kom hen og hjælp mig. Du har mere Erfaring i den Slags Ting.«

Mads (føler paa Benet): »Ja, den har faaet det klemt. Det skal tegles.« (Giver Hønen til Grossereren. Han skærer to Pinde ud af et Stykke Træ og tager en Linnedklud op af en Æske). Imens siger

Grossereren: »Var det ikke godt at smøre Benet ind i Vaselin?«

Mads: »Det er ikke nødvendigt«.

Gr: »Det kan aldrig skade.« (Tager Vaselin af et Glas i Skabet. Det smøres paa Kluden og lægges om Benet.)

Mads (til Fangen): »Hold du ved Foden og træk varsomt nedad, mens jeg tegler Benet.« (Efter at en tynd Snor er bundet om Pindene, gaar Fangen med Hønen.)

Mads (til Fangen): »Lad den ligge paa Jorden i Nat.«

Gr.: »Tak for det. I Morgen maa du hente et halvt Pund Fedt.« (til Mads): »Det er netop den, der har været saa flittig med at lægge Æg. Nu holder den jo vist op.«

Mads: »Nej, naar den blot beholder Appetiten og du fodrer den godt.«

(De indtager begge deres tidligere Pladser. Gr. løfter Pultlaaget og tager en Papæske fuld af Papirsedler, Sølv- og Kobbermønter og tæller op i Hobe.)

En Fange (kommer ind med en Pose under Armen): »Her har jeg Troldblommer* til dine Kaniner.«

Gr. (rejser sig): »Det var udmærket; thi jeg har saa mange Unger i denne Tid.« (Idet han griber ned i Posen): »Det er en ordentlig Portion. Hvor kunde du faa saa mange?«

En Fange: »Der er nok af dem ude i Frugthaven, hvor vi arbejder.«

Gr. (føler paa Posen; smilende): »Og det?«

En Fange: »Et Brød, jeg købte under Vejs.«

Gr.: »All rigth!«

En Fange: »Kan jeg købe lidt Sukker?«

Gr.: »Ja; men kun et halvt Pund. Der er Vanskeligheder for Tiden.« (Henter en Kasse frem under Sengen og giver ham Sukkeret.) »Jeg kan notere det. Saa kan vi gøre Regningen op senere.«

En Fange: »Hvor kan jeg lægge Troldblommerne?«

Gr.: »Ude paa Gangen. Tak for det!«

En Fange (gaar): »God Nat!«

De andre: »God Nat!«

Gr. (ser lidt paa Skakspillet. Til ham i Sofaen): »Hvordan staar det, Mads?«

Mads: »Ikke for godt.«

---

* Løvetand.

Gr.: »Det synes jeg skam nok. Du maa tage dig sammen.« (Gaar hen til Pulten, tæller Penge op og gør Beregninger.)

En Fange (kommer ind, velklædt i Civil, uden Kendemærke paa Klæderne): »Kann ich ein Pfund Zucker kaufen?«*

Gr.: »Nein. Es ist schweer zu haben jetzt.«**

En Fange: »Ein halbes Pfund denn?«†

Gr.: »Nein. Das Zuckergeschäft wird uns verdorben.«††

En Fange (gaar).

Mads (ser op fra Spillet): »Hvorfor gav du ham ikke lidt? Han har jo faaet før.«

Gr.: »Det er ham, det Svin, der har meldt os til Kommandanten, fordi vi faar nogle Varer indført i Lejren »om Hjørnet«. Jeg er færdig med den Laban.«

Mads: »Ganske rigtigt! Vi vil have den Fyr i Erindring.«

Gr. (tæller videre).

En Fange (med en Pose under Armen): »Hvede!«

Gr.: »All right!« (Tager Posen og giver ham Penge.)

Den anden Skakspiller (til Fangen): »Tør du nok vove det?«

En Fange (muntert): »Folkene derude, som vi tærsker for, er ikke smaalige. Naar man ikke

* Kan jeg købe et Pund Sukker?
** Nej. Det er svært at faa for Tiden.
† Et halvt Pund da?
†† Nej. Sukkerforretningen bliver ødelagt for os.

har for snæver Samvittighed, saa kan man da gøre noget for Samfundet i disse trange Krigstider.« (Mens han gaar.)

Gr.: »Du er min Mand, Jeppe. Den som intet vover, intet vinder.« (Efter at have talt Pengehobene): »Nu har jeg det. Kan I gætte, hvor mange Penge vi har faaet indsamlet til vore betrængte Landsmænd i russisk Fangenskab?«

Begge Skakspillere (ser op).

Mads: »300 shillings«.*

Den anden: »400«.

Gr.: »Prangeren har gættet bedst. Ialt 502 shillings.«

Prangeren: »Det er altsaa fra Indsamlingen blandt Fangerne og Overskuddet fra Dilettantforestillingen.«

Mads: »Det tænkte Hostrup nok ikke paa, da han skrev »Eventyr paa Fodrejsen«, at det skulde blive opført i en engelsk Fangelejr af danske Sønderjyder til Fordel for Landsmænd i Rusland, der er ved at sulte ihjel.«

Gr.: »I Krigstid vendes der op og ned paa alle mulige Forhold.«

Prangeren: »Det er for Resten en hel pæn Sum for vort Vedkommende.«

Mads: »Jeg er glad for, at det gav saa meget. — Men at det skulde komme saa vidt med sønderjydske Sønner: Først slaas for Fjenden og senere som tyske Fanger trues af Hungerdøden i Rusland.«

* Ca. 300 Kr.

Gr.: »Det var godt, vi blev taget paa Vestfronten og ikke af Russerne.«

Mads: »Kan I huske det Brev fra Pastor Jensen i Fangelejren Jurjeff Polski ved Moskwa, som gav Anledning til Indsamlingen? Det skildrer de triste Forhold derovre i en næsten munter Tone. Man mærker, at Meddeleren for sit eget Vedkommende ikke agter stort paa timelig Lidelse, naar det gælder noget større. Efter at han i lang Tid har virket som Præst blandt vore sønderjydske Landsmænd i Aurillac i Frankrig indtil denne Lejrs Opløsning, tager han til Rusland under de forvirrede Forhold for at hjælpe vore betrængte Kammerater derovre, og antagelig deler han samme haarde Kaar som de.«

Gr.: »Ja, det synes jeg er for meget.«

Mads: »Naar han før Krigen talte ved Møder, mærkede man altid, at Sønderjyllands Skæbne var ham en Hjertesag. Nu har han bevist i Gerning, at han ogsaa kan bringe personligt Offer.«

Prangeren: »Det var et trist Billede af de sønderjydske Fangers Kaar, vi fik af dette Brev.«

Mads: »Ja. Men der var ikke en Antydning af Klage over, hvad Pastor Jensen selv har lidt og døjet. Han hører til den Slags Mennesker, der ofrer uden personligt Vederlag. Vort Folks Historie burde regne ham blandt de bedste, og hans Færd fortjener den højeste Paaskønnelse.«

Prangeren: »Mine Landsmænds Skæbne i Rusland smertede mig.«

Mads: »Ogsaa mig. Det skar mig i Hjertet, da Brevet blev oplæst. Først havde jeg en Følelse, som om jeg skulde briste i Graad, og det Spørgsmaal trængte sig frem: Hvad er Sønderjyllands Brøde, siden vi maa døje alt dette? Derpaa stivnede de ømme Følelser; en bitter, men velgørende Trods traadte i Stedet, og saaledes fandt jeg Ligevægten igen.« (Kort Pause.)

Prangeren: »Du skal trække, Mads.«

Gr. (gaar hen og ser paa Stillingen): »Hvordan staar det?«

Prang.: »Nu gaar det tilbage for mig.«

Gr.: »Ja, Mads tager Offensiven, kan jeg se.« (Mads trækker). »Det var et godt Træk, Mads. Nu kommer han snart i Klemme med Kongen.«

En Fange (kommer ind): »Kan jeg købe 2 Æg?«

Gr.: »Det kniber. Jeg har lagt en Høne i Gaar og skal have en til lagt i Morgen. Kan du ikke faa hos Peter Bernsen og Christensen? De har i Kompagni købt den tidligere Køkkenchefs Høns, 16 ialt.«

Prang.: »Hvad kostede de?«

Gr.: »Ti Pund* med Hus.«

En Fange: »Jeg har talt med dem om det. Men de forærede 12 Æg til Fru Pastor Troensegaard-Hansen som en lille Anerkendelse fra Lejren, fordi hun spillede Orgelet i Kirken saa smukt sidste Søndag.«

Gr.: »Det var godt betænkt. Denne danske

* Omtrent 200 Kr.

Kvinde gør et større Arbejde for os, end de fleste aner. — Jeg vil se efter, om jeg kan undvære et Æg.« (Gaar hen til Skabet og aabner Laagen. Man kan se Poser, Potter, Kasser etc. paa Hylderne. Han griber ned i en Potte.) »Her har du ét.«

En Fange: »Tak. — Hvor meget?«

Gr.: »5 pence«.* (Tager imod Pengene. Køberen gaar. — Mens Gr. gaar hen til Pulten, tager han et Fotografi op af Frakkelommen og viser det til Fangen i Sofaen, der sidder og læser.) »Du, Jens, her skal du se et Fotografi, jeg fik i Gaar.«

Jens (ser paa det). »Hun ser godt ud. Hvor er hun fra?«

Gr.: »En Proprietærdatter fra Randersegnen.«

Jens: »Hvor gammel er hun?«

Gr.: »Ja, hun er skam vist op i Trediverne.«

Jens: »Av«.

Gr.: »Hun skriver, at hun har afsendt en Pakke til mig.« (Mens han sætter Fotografiet mod Væggen). »Hun skal hænge her«.

Jens (ser paa Fotografierne): »Hvem er alle de andre?«

Gr. (fortsætter): »Disse 6 foroven er: Min Far og Mor, min Bror, som faldt imod Russerne, en Bror, der er i fransk Fangenskab, og 2 Søstre.«

Jens: »Var du i Fangenskab, da din Bror faldt?«

Gr.: »Ja, jeg har jo været i Fangenskab $3^1/_2$ Aar. Det kneb, kan du tro, da Budskabet om hans Død naaede hertil; thi vi var omtrent jævnaldrende

* ca. 50 Øre.

og Legekammerater som Børn. Men nu er det over 2 Aar, siden han faldt.« —

Jens: »Hvem er hun?«

Gr.: »Fra Flensborg«.

Jens: »En gammel Flamme?«

Gr.: »Aa, hvad skal man sige. Det bliver vist ikke til noget. — Hun dér er fra Laaland, Læreriinde.«

Jens: »Hvad kan det blive til?«

Gr.: »Ogsaa vel gammel.« — (Peger paa 2 andre.) »Disse 2 er fra Aalborg.«

Jens: »Ogsaa for gamle?«

Gr.: »Ja. — Og hun er Englænderinde fra London. Hun har besøgt mig nogle Gange her i Lejren.«

Jens: »Hende maaske?«

Gr.: »Hun er en brav Kvinde, men over 50, forstaar du. Naar hun kommer, spenderer jeg Kakao og Kager. Hun har i Reglen nogle Slikkerier med, og saa snakker vi om alt muligt et Par Timers Tid. Under Opsyn, forstaar sig. Hun er rar og har Forstaaelse for Sønderjyllands ejendommelige Forhold under denne Krig.«

Jens: »Jeg synes, det er næsten lutter ældre Damer, du har Forbindelse med.«

Gr. (leende): »Ja, det har truffet sig saa mærkeligt for mig.«

Jens: »Hvorledes er du dog kommet i Brevveksling med saa mange?«

Gr.: »Aa det kommer helt af sig selv med Tiden. Du skal ogsaa nok faa flere Forbindelser, naar du har været her nogle Aar.«

Jens: »Maaske; men lad os ikke tænke paa det. — Jeg forstaar ikke, hvorledes du bliver færdig med den store Korrespondance, som dette maa medføre, da vi kun kan skrive 2 Breve om Ugen.«

Gr.: »Jeg bøvler jo rundt i det; — »om Hjørnet«, forstaar du. Det er næsten værre med den Tid, det tager, da jeg har nok at rode i foruden. Men det er saadan behagelig Afveksling at korrespondere med Damer i dette ensformige Liv af lutter Mandfolk.«

Jens: »Ret saa. De fleste benytter dette lille Hjælpemiddel. — Men hvor er Danebrog? Mads har sit staaende imellem Billederne, hvilket giver hele Gruppen det rette Præg. Her mangler det.«

Gr.: »Mit Danebrog faldt ned for nogle Dage siden, og Stangen knækkede. Siden har jeg ikke faaet det i Orden.«

Jens: »Naa det er Aarsagen. — Har Mads ogsaa Fotografier af Damer fra London, Flensborg og Danmark?«

Gr.: »Nej, det er lutter Familieportrætter. Han er jo gift.«

Mads: »Ja, jeg gaar ikke paa Eventyr.«

En Fange (kommer ind. Jens sætter sig igen i Sofaen og læser): »Kan jeg købe et Pund Margarine?«

Gr.: »Nej«.

En Fange: »Et halvt Pund da?«

Gr.: »Nej. »De andre«* fordærver os Forretningen med deres Angiverier. Vi maa se Tiden an.«

* »De andre« er fra andre Nationaliteter i Lejren.

En Fange: »De taabelige Folk! — Det er godt, vi har faaet vort eget Køkken. Her har de da ikke noget at skulle have sagt.«

Gr.: »Nej, hvis vi er forsigtige og praktiske.«

En Fange (mens han gaar): »Disse kortsynede Mennesker med deres forbistrede Misundelse. Hvad kan det skade dem, at vi Sønderjyder har Lejlighed til at købe noget mere ekstra, da vi hjemme fra er økonomisk bedre stillede.«

To Fanger (kommer). Den ene: »Her er Møllen« (afgiver en stor Kaffemølle, der kan skrues fast til Bordet).

Gr.: »Hvor længe har du brugt den?«

Den første: »Jeg havde den en Time, min Nabo en halv, og en tredje i vor Afdeling $1^1/_2$ Time.«

Gr.: »Tre Timer ialt; det er $1^1/_2$ pence.* Saa har I faaet en god Portion gruttet, kan jeg tænke.«

Den første (betaler): »Ja. Men det var stjernemæ nær gaaet galt.«

Gr.: »Hvad da?«

Den første: »Mens vi var paa Arbejde, var der Inspektion i vor Afdeling. Møllen var fastskruet til Bordet, og nogen Hvede i en Pose laa paa en Stol.«

Gr.: »Hvad sagde Adjutanten til det?«

Den første: »Han sagde vistnok ingen Ting.«

Gr. (ler): »Nej han har nok taget sig en Latter over den Opdagelse.«

Den første (gaar).

* = ca. 15 Øre.

Den anden (en ældre, høj, kraftig Vestjyde): »Kan jeg købe et Brød?«

Gr.: »Skal du købe Brød? Du er jo den vakreste til at bringe ind til Lejren.«

Den anden: »Ja, men vi fik en ny Vagtpost med i Dag, og ham stolede vi ikke rigtigt paa.«

Gr.: »Hvor arbejder du?«

Den anden: »Ved Kanalen.«

Gr.: »I vil snart faa det i Orden igen.«

Den anden: »Naar man bare kunde lidt Engelsk, saa var det lettere at købe noget i en Butik.«

Gr.: »Saa meget kan du snart lære. Hør efter. — Først siger du: Good morning eller good afternoon.«*

Den anden: »Good morning eller good afternoon.«

Gr.: »Nej kun en af Delene selvfølgelig, eftersom det er Formiddag eller Eftermiddag.«

Den anden: »Ja, det er sandt.« (Gentager flere Gange: good morning).

Gr. (retter paa Udtalen): »Derpaa ligeledes good afternoon.«

Gr.: »Butiksjomfruen siger jo ligeledes good morning eller good afternoon.«

Den anden: »Ja«.

Gr: »Hvor meget ønsker du at købe?«

Den anden: »Aa — 10 Pund Mel, hvis jeg kan faa saa meget.«

---

* God Morgen eller Goddag.

Gr.: »Saa siger du: Can I buy 10 pounds of flour?«*

Den anden (gentager det flere Gange; Gr. retter paa Udtalen).

Gr.: »Naar hun saa har det afvejet, siger du: What is the amount? det er: Hvor meget skylder jeg?«

Den anden: »What is the amount?« (Gr. retter.)

Gr.: »Hun svarer: Seven pence a pound.** Saa betaler du og siger: Goodbye, d. e. Farvel, og gaar.«

Den anden: »Men naar jeg nu ikke kan faa saa meget, hvad saa?«

Gr.: »Saa siger du: Five pounds eller two pounds.«†

Den anden (gentager).

Gr.: »Kan du nu huske det?«

Den anden: »Jeg kan jo studere paa det i Sengen, før jeg sover. Det værste er, hvis der kommer Svikmøller i'et.«

Gr.: »Ja, saa maa du klare dig, som du bedst kan; for der kan komme saa mange Afvigelser fra det, du har lært. — Men kom nu med, saa kan du faa Mel hos mig i Dag.« (De gaar.)

Jens: »Hvor gik de hen?«

Mads: »Ned i det hemmelige Lokale i Kælderen.«

Jens: »Hemmelige Lokale?«

---

* Kan jeg købe 10 Pund Mel.

** = ca. 70 Øre Pundet.

† 5 Pund eller 2 Pund.

Mads: »Ja, der er ingen, der ved noget om det.«

Jens: »Heller ikke Officerene?

Mads: »Maaske, maaske ikke. I hvert Tilfælde er der ingen, der har været dér.«

Jens (leende): Det er en Pokkers Karl, den Grosserer!«

En Fange (kommer ind): »Er Grossereren hjemme?«

Mads: »Nej!«

En Fange (gaar).

Pranger: »Nu bliver det galt.«

Mads (efter en lille Pause): »Skak!«

Pranger (tøver lidt): »Det er jo Mat.«

Mads (retter sig op): »Ja!« (Rækker Haanden over Skakbrædtet. Pranger tager den; de ryster Hænderne og smiler.) »En værdig Modstander.«

Pranger: »Tak!« (Lille Pause. Mens han viser paa Brædtet): »Vendingen i Spillet indtraadte, da du flyttede Springeren derhen. Den generede mig hele Tiden.«

En yngre Fange (med et frejdigt Aasyn kommer fløjtende ind ad Døren).

Mads: »Ah — der har vi Holger. Du er nok i godt Humør?«

Holger: »Ja, hvorfor ikke? Verden er, som man laver sig den. Lige faaet Aftenkaffe med tørt Hvedebrød og lidt Ost. Og saa en Tilgift af Pølse, som en smuk Pige fra gamle Danmark har sendt. Hvad har jeg at klage over? — Nej se, dér har vi

Prangeren« (giver ham Haand). »Det var ham, der kun var ved Fronten i 5 Dage.«

Prangeren (leeende): »Saa havde jeg faaet nok af det; dér var ikke meget at blive efter.

Holger (giver Haand til Mads): »God Aften, Herkules, som har gjort Rummelen med i hele tre Aar og dog kom velbeholden gennem Skærsilden*.«

Mads: »Det var paa Tide; thi hvis det gaar efter disse Militaristers Plan, bliver de ved at slaas, saalænge de har en Division tilbage. — Holger, lad mig se Portrættet af den unge Pige fra Danmark, som har sendt dig Fødevarer.«

Holger: Hun har ikke sendt mig noget Fotografi — endnu.«

Mads: »Hvorfra véd du saa, at hun er smuk?«

Holger: »Det tænker jeg mig til. Forresten kan jeg ogsaa se det af Brevene.«

De andre (leer): »En god Iagttager.«

Pranger: »Du er en lykkelig Mand: ung, elsket og usaaret.«

Holger: »Elsket? det er jeg ikke klar over endnu. Usaaret? nej, min Ven, dér tager du fejl, og det grundigt endda. Maa jeg have den Ære at fortælle, hvor jeg har faaet de 6 Kugler, som er gaaet igennem mit Legeme. Ved Louvain gav Belgierne mig en gennem venstre Ben« (trækker Buksebenet op og viser Arret). »Russerne gav mig en gennem højre Ben« (viser Stedet); »det var i Slaget ved Brest-Litowsk. Derpaa fik jeg en af Serberne

* Betegnelse for Trommeilden.

i Rumpen« (viser paa Stedet). »Saa var jeg med i den store Batalje ved Verdun, hvor Franskmændene gav mig en gennem højre Laar« (viser), »og endelig fik jeg to af Englænderne i Sommeslaget 1916, den ene gennem Brystet, den anden gennem Halsen« (viser Stedet).

Pranger: »Derefter har du en Erindring fra Belgierne, Russerne, Serberne, Franskmændene og Englænderne. — Altsaa saaret, men uskadt.«

Holger: »Frisk som en Fisk!«

Mads: »Godt klaret, Landsmand! — Men Kuglerne søgte stadig opad. Tilsidst havde du nok faaet en midt i Planeten.«

Holger: »Jeg mærkede jo nok, hvad Vej det gik, og saa sagde jeg Pas til det tyske Militærvæsen og kom lykkelig i engelsk Fangenskab.«

En Fange (kommer ind, giver Mads en Pakke og gaar).

Mads: »Det er Smør hjemmefra.« (Han skærer Tøjet i Stykker og tager Laaget af. Under det følgende graver han i Smørret med en lang Kniv, og da han ikke finder det, han søger, skæres Smørret i Stykker og lægges paa Bordet. Paa Bunden finder han et Stykke Papir, lægger det ydre Lag til Side, udfolder det øvrige og læser for sig selv med stor Iver.)

Holger (har taget Plads hos Jens): »Hvor har du faaet den Bog fra?«

Jens: »Fra Biblioteket.«

Holger: »Hvor mange Bind er der?«

Jens: »Der bliver jo efterhaanden sendt flere hertil fra Venner i Danmark. Jeg tænker, at der for Tiden er 2—3000.«

Holger: »Tak for den Oplysning. Hvem kan man henvende sig til for at faa Bøger?«

Jens: »Til Degnen. Han ordner Bogsamlingen og har med flere andre Ting at gøre til bedste for Lejren.«

Holger: »Er det lutter gode Bøger?«

Jens: »Der er mange gode iblandt.« —

Holger: »Det var ganske mærkeligt, mens jeg tog bort fra den anden Lejr. Da omtalte en engelsk Officer, der var interesseret i den sønderjydske Sag, en Bog af en dansk Forfatter, der er skrevet om vore Forhold under Krigen og siger derpaa: »It is a bad book for you«.*

Jens: »Hvad mente han med det?«

Holger: »Han mente, at hvis danske Sønderjyder var af den Slags, som Bogen viser, saa stod de Tyskerne nærmere end Ententen, der alene kunde fremtvinge deres Befrielse.«

Jens: Forfatteren har nok tænkt mere paa at behage Tyskerne end Vestmagterne, da han skrev den.«

Holger: »Saadanne Bøger skader os og den danske Sag. Og saa hørte jeg forleden, at der under Krigen skal være udkommet flere, der er langt daarligere.«

Jens: »Danske Forfattere burde tænke paa, at man i denne Tid ikke kan skrive noget, der er

* Det er en daarlig Bog for Dem.

velset af Tyskerne eller endog nevtralt, uden at Vestmagterne lægger Mærke til det.«

Holger: »Nej, de kræver for eller imod Fjenden, der koster dem Milliarder af Penge og Hundrede Tusinder af Døde og Saarede. Deres Legationer skal nok forfølge Landets Stemninger gennem Bøger og Pressen.« (Mens Holger kigger i Jens' Bog, rører den sovende i Sofaen paa sig.)

Holger: »Hvad handler den Bog om?«

Jens: »Det er en Roman fra Riddertiden.«

Holger: »Fra Riddertiden? Du ser ellers ikke ud til at have meget tilfælles med en Ridder fra Middelalderen. Du har vel næppe set Blod flyde?«

Jens (lidt stødt): »Jeg slap heldig uden om det Myrderi.«

Holger: »Det vil jeg tro. Men hvad læser du saa Ridderromaner for? — Ah, nu har jeg det. Der er vel sagtens lidt Kærlighed i den ved Siden af Ridderdaad?«

Jens: »Det kan ikke nægtes.«

Holger: »Ja det er der Mening i for en ung Mand. Læse om Elskov og drømme om Kærlighed, — derved faar man da lidt af det, som Virkeligheden formener os.«

Den sovende (rører sig igen.)

Jens: »Du faar ham vækket, Holger, med din højrøstede Tale!«

Holger: »Saa er der ikke noget galt i det. Sove den bedste Tid bort, vi har hele Dagen. Det er der ingen Mening i.«

Peter (i Sengen mumler; de andre lytter.)

Jens (sagte): »Han drømmer.« (Sætter sig tættere hen til Hovedet.)

Peter: »De Brune« (tydeligere) »er for magre.«

Holger (til Jens): »Hvad siger han?«

Jens: »De Brune er for magre.«

Peter: »Giv dem mere Korn.«

Jens (gentager det højere.)

Peter (bevæger sig igen og strækker Armene i Vejret): »Anne!«

Holger: »Hvem er Anne?«

Jens: »Hans Kone.«

Peter (smiler i Søvne): »Kom, Anne!«

Jens (bøjer sig tættere ned. Peters Arme berører ham, og efter nogen Famlen lægger han dem om Jens' Skuldre og drager ham tættere ned mod sig; han smiler igen.) »Anne!« (Melodien af: »Det haver saa nyligen regnet« høres ude fra Gangen. »Aag paa Nakke og Laas for vor Mund« høres tydeligt. Døren aabnes rask, mens en ung Mand paa nogle og tyve fortsætter):

»Aarets Løb har sin Lov,
der blev lyst i vor Skov, —
ak, hvor kort, indtil alt blev Stormens Rov!«

(Han ser de tvende i Sofaen og udbryder): »Hvad foregaar dér? Det ser næsten ud som Kæresteri.« (Jens river sig løs; Peter, der er i Begyndelsen af Fyrrerne, sætter sig forskrækket op og stikker Benene ud af Sengen).

Holger (til den ankomne): »Dér kan du se,

Erik; saaledes former Hjemmets Lykke sig under det tyske Militærregimente.«

Peter (har rubbet sig paa venstre Arm, samler sig efterhaanden og siger): »Jeg tror, jeg drømte.«

Jens: »Ja, det gjorde du rigtignok. Du kaldte paa din Kone.«

Holger: »Og viste Medlidenhed med dine magre Heste.«

Peter: »Ja jeg syntes nok, jeg var hjemme.«

Mads: »Kom ikke dér for tit i dine Tanker, gamle Dreng. Billedet bliver stadig mere trist, idet den umættelige Militarisme efterhaanden æder baade levende og dødt med Hud og Haar.« (Idet han ser i Brevet): »Et nyt Hold Drenge fra 17—18 Aar er indkaldt; men en stor Del er deserteret til Danmark. Det befrygtes, at alle indtil 60 skal gøre Tvangsarbejde for at nye Tusinder kan komme til Fronten. Saa bliver der ikke andet tilbage end Oldinge, Kvinder og Børn samt russiske Krigsfanger. — Svin er der ikke mange af; Kreaturer maa de afgive til Militæret i stadig større Mængde; ja de tager endogsaa Kælvekvier og Kælvekøer. Kornet er forlængst afleveret, og det kniber mange Steder med at faa Saasæd.«

Flere: »Hvad skal det blive til?«

Mads: »Det er Følgerne af et usundt Regimente.«

Holger: »Aldrig før har det vist sig saa tydeligt, hvilket frygteligt Ansvar der hviler paa Vælgeren, som bestemmer et Lands Regeringsform.«

Mads: »Vi danske Sønderjyder er uden Skyld, og det letter vor Samvittighed. En heldig Følge af dette Misregimente bliver Sønderjyllands Befrielse. Derfor kan vi se paa Tyskernes Færd baade med Sorg for vort Land og med Glæde for vor Fremtid.« — (Under det følgende ryger nogle af Fangerne Cigaretter eller Piber, andre læser i Bøger eller Aviser og smaasnakker. De sidder ofte med hverandre om Halsen i Sofaen og paa Stolene eller staar, som Pladsen bedst tillader det. Man lægger sig gemytligt i Sofaen eller sidder med Benene trukket op under sig.)

Pranger (rejser sig).

Mads: »Vil du gaa?«

Pranger: »Ja, jeg skal til Selskab i Aften. Kristian Hansen fra Rangstrup har indbudt nogle Venner til Kaffeselskab paa Formandens Værelse, da det er hans Kærestes Fødselsdag.«

Mads: »Du, giv ham et kraftigt dansk Hurra ved denne Lejlighed. Der er ikke mere Tysk i Kristian Hansen, end der er Klarsyn i en Altysker.«

Pranger: »Jeg skal nok tænke paa det. — God Nat, Landsmænd!«

De øvrige: »God Nat!«

Erik (til Mads): »Du har vel lidt Tobak til mig, Mads, da mine Penge er sluppet op. Det kniber jo med at faa den ugentlige Arbejdsløn paa 5—6 shillings* til at række til, og jeg faar ingen Penge hjemmefra.«

* Ca. 5—6 Kr.

Mads: »Selvfølgelig! Naar jeg har, og en dansk Sønderjyde mangler, saa har vi begge.« (Rækker ham Tobak.)

Holger (er gaaet hen til Skabet og aabner Laagen. Han føler paa enkelte Dele og smiler til de andre).

Grossereren (kommer ind, fulgt af en Fange; han holder en Kanin ved Ørerne. Til Mads): »Jeg har solgt den Kanin til Jørn.«

Jørn: »Her har du de 19 shillings. Det er en stor Pris for en Kanin.« (Tager den.)

Gr.: »Den er billig, Jørn. Jeg solgte en Hun med 6 smaa Unger i sidste Uge for 35 shillings. Naar denne her faar Unger om 8 Dage, kan du maaske faa ligesaa meget for den, naar »Børsen« er god. — Naar den faar flere end 5 Unger, saa skal du altsaa betale 1 shilling mere.«

Jørn: »Javel« (betænker sig). »Men de skal da være levende.«

Gr.: »Ja selvfølgelig. Flere end 5 levende Unger.« (Mens Jørn gaar): »Der gjorde du en fordelagtig Handel, Jørn.«

Erik: »Hvor mange Kaniner har du egentlig ialt?«

Gr.: »Det er vistnok nogle og halvfems.«

Erik: »Der stikker Kapital i den Besætning.«

Mads: »Hvordan var Børsen i Aften?«

Gr.: »Ikke for god. Folk nok, men for lidt Omsætning.«

Holger (lunt): »Du har endda en Del Sager i Skabet.«

Gr.: »Ja saamænd.«

Holger: »Det er nok Kakao og saadant noget paa denne Hylde. Hvor har du faaet den fra?«

Gr. (smilende): »Fra Danmark.«

Holger (føler paa andre Pakker): »Hvad er det for noget? — Maaske Margarine? — Hvor kommer den fra?«

Gr.: »Fra Danmark.«

Holger: »Hvad er det for en stor Sæk forneden. Har du ogsaa faaet den fra Danmark?«

Gr.: »Ja selvfølgelig. Det er kommet i smaa Pakker, og saa styrtede jeg det sammen i en Sæk.« (Flere ler under denne Samtale.)

Peter: »Er det sandt, at du var i Forhør hos Kommandanten forleden?«

Gr.: »Ja. Der var en af »de andre«, der havde meldt, at jeg indførte forbudte Fødevarer.«

Peter: »Hvad sagde Kommandanten til det?«

Gr. (med et veltilfreds Smil): »Han sagde: You have sold some sugar and other things. Where have you got them from?«*

Peter: »Hvad sagde du saa?«

Gr.: »Jeg blev fuldstændig forbløffet og saa mig omkring. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde sige. Men saa sagde Kommandanten: Perhaps you have got them from Denmark?** Og saa sagde jeg: Yes, Sir, from Denmark!«†

---

* Du har solgt noget Sukker og andre Ting. Hvor har du faaet det fra?

** Maaske har du faaet det fra Danmark.

† Ja, Herre; fra Danmark.

Peter: »Hvad sagde han saa?«

Gr.: »Der laa et undertrykt Smil over hans Ansigt, da han sagde: Oh, I see. From Denmark! All rigth!«††

Jens: »Var denne Sag ikke fint afviklet fra Kommandantens Side?«

Erik: »Jo, han er en gentleman. Saalænge der lever en gammel Feltham'er, vil han blive mindet med Agtelse og Taknemlighed.«

Peter: »Han gør vistnok ingen Fortræd, naar han ikke tvinges dertil. Der er ikke mere ondt i Kommandanten, end der er Demokrati i en prøjsisk Junker.«

Mads: »Saa tager jeg Garantien for, at der er 99 pCt. godt. Men skal vi ikke give ham et Hurra?«

Flere: »Jo! Han fortjener det.«

Peter: »Men lad os tage Grossereren med i det. Der skal to til at lave den Slags Forretninger.«

Flere: »All rigth!«

Holger (rejser sig): »Kommandanten og Grossereren leve!«

Alle: »Hurra! Hurra! Hurra!«

Gr.: »Tak skal I have for det!« (Han tager nogle Papirer og gaar ud.)

Holger: »Gaar han nu i Business* igen?«

Mads: »Ja, saadan farer han ud og ind hele Dagen. Men lad ham bare gøre Forretning, han har saamænd Slid nok for Pengene. At han gav

---

†† Ah, jeg forstaar. Fra Danmark! Alt i Orden.

* Forretning.

100 shillings** af sidste Aars Overskud til Camp-Kassen, er et Bevis for, at han gør Business; men vi profiterer langt mere ved hans Forretningstalent, idet vi faar en Mængde Fødevarer ind i Lejren.«

Erik (rejser sig): »Jeg vil over i Nybygningen for at se, hvad der gaar for sig dér.«

Holger: »Nej, bliv her.«

Erik: »Jeg har Lyst til en Diskussion; derfor vil jeg besøge nogle Hjemmetyskere. God Nat!« —

Peter (til Mads): »Hvordan gik det med Fodboldspillet i Aften?«

Mads: »De unge vandt!«

Peter: »Det var som Pokker! Ja, de begynder nok at rykke jer ind paa Pelsen. Som de ogsaa gaar paa nu!«

Mads: Jeg spillede slet ikke med. I Stedet for tog jeg et Parti Billard paa en halv Time efter Aftensmaden.«

Peter: »Maaske du har en Følelse af, hvad Retning Legen tager, og er derfor i Færd med at trække dig tilbage i Tide.« (Mads ser paa ham med et bestemt Blik. Døren aabnes, og en Mand i Trediverne med rolig Færd kommer ind.)

Jens: »Ej—e. Der har vi Johannes!«

Holger (gaar ham i Møde og giver ham Haand): »Du har min Agtelse, Johannes!«

Joh.: »Hvorfor?«

Holger: »For din Daad i Belgien.«

Peter: »Hvad var det for en Daad?«

** Ca. 100 Kr.

Jens: »Aa, fortæl!«

Peter: »Jeg har ikke hørt det mindste om den Historie. Fortæl, Johannes!«

Joh. (afværgende): »Om jeg vil.«

Mads: »Jeg har hørt lidt om Sagen. Det er jo kommet ud alligevel, saa du kan godt fortælle, og naar du gør det selv, saa bliver det ikke udsmykket til din Fordel. Derfor er det bedst, vi hører den, som den er, fra første Haand.«

De øvrige: »Ja fortæl!«

Holger: »Du kan nok være den bekendt, min Ven!«

Joh. (tøver endnu).

Mads: »Hvad var det nu med disse Belgiere? Havde de skudt paa tyske Soldater?«

Joh.: »Det blev der jo sagt af nogle; men de fleste troede ikke derpaa. Vor Major, en Hr. von Wommelskratzer, anordnede, at alle 30: Mænd, Kvinder og Børn, skulde skydes. Jeg skal ikke beskrive det Indtryk, jeg fik ved at iagttage Ansigterne, da denne Meddelelse blev dem overbragt. Det kan kun føles. — Vor Major var en nederdrægtig Hallunk. Da det lod til at blive Alvor med Nedslagtningen, gik jeg og en tysk Soldat hen til Majoren og tog Parti for Staklerne. Først afviste han os haanligt; men han saa vel nok, at Henvendelsen betød mere end Ord, og sluttelig anordnede han, at de skulde bortføres i Stedet for at skydes. — Dagen efter var vi 6 Soldater, der skulde bortføre Skaren, antagelig til et Fængsel nogle Mil borte. Da det

var fornuftige tyske Soldater, jeg var sammen med, var det let at overbevise disse om, at vor Tjeneste fik den smukkeste Løsning, naar vi gav Staklerne Lejlighed til at undvige. Da de fik Meddelelse herom, faldt nogle af dem paa deres Knæ og takkede os. I kan forestille eder Forskellen paa deres Ansigter, da de skulde skydes og nu, da de fik Lov til at løbe deres Vej.«

Mads: »Disse Folk vil sikkert fortælle denne Tildragelse til deres Efterkommere, og i flere Slægtled vil der blive berettet om, at der ogsaa var noble Folk blandt de tyske Soldater, der traadte Belgiens neutrale Grund med deres Jernhæl.«

Peter: »Bravo, Johannes!«

Jens: »Det var Daad, Landsmand!«

Flere: »Ja, det var Daad!«

(Under denne Fortælling er Mads gaaet frem og tilbage pa Gulvet. Mens han gaar hen imod Døren, aabnes denne, og en kraftig bygget Fange gaar lige hen imod Mads og brydes med ham. Denne lader sig tumle rundt lidt; men da Modstanderen gør et fast Tag, ser Mads paa ham et Par Sekunder, løfter ham op og tvinger ham skraas ned mod Gulvet.)

Flere: »Ingen Krig blandt Landsmænd!«

(Efter at de kæmpende har rejst sig, siger)

Mads: »Det er kun Leg i Krigstid.«

Modstanderen (giver ham Haand og siger): »Du er min Overmand, Mads!«

Grossereren (er kommet ind og roder i Papirer, der ligger paa Pulten).

Holger: »Du duer ikke til at slaas længere, Anton. Fortæl os hellere nogle af dine Oplevelser fra Krigen.«

Peter: »Ja gør det. Du har været saa vidt omkring.«

Anton (rubber sig paa Ærmet): »Jeg véd ikke, om jeg er oplagt i Aften.«

Gr.: »Ja lad os faa saadan en rigtig Krigshistorie.« (Lægger sig yderst gemytligt i Sofaen bag Pulten med Hovedpuder under Overkroppen og Benene trukket tilbage.)

Anton: »Lad mig saa laane din lange Pibe, Mads. Det er li'som jeg bedre kan fortælle, naar jeg ryger.« (Han putter Skraaen i Lommen og sætter sig paa Bordet med Piben. Han taler lunt.) »Der er ikke stort at berette om vor Marsch igennem Belgien og Nordfrankrig. Vi havde nok nogle Træfninger, men der blev ialt kun dræbt nogle og halvtreds Mand af vort Kompagni. Min Sidemand var en Købmand fra Spandau; han var fa'ele stor paa det og sagde en Dag: »Naar vi nu har spist Frokost i Paris, saa tager vi Middag i Calais og Aftensmad i London, og bagefter drikker vi Champagne med Lady'erne* i Verdensbyen og tager en fornøjelig Svingom til sidst.« — Jeg tænkte ved mig selv: Det var jo en ordentlig Omgang, og saa endda med Dans til. Dagen efter havde vi en Marsch paa 60 km i stærk Varme, og hen paa Eftermiddagen dinglede denne hersens Købmand

* Damerne.

li'saa pænt over i Grøften. Han var blevet slap, forstaar I. Jeg tænkte: Der skal nok anderledes Karle til at gøre en Runde af denne Størrelse med Svingom bagefter end saadan Slapsvans. — Imidlertid kom de fleste af os ned i Egnen ved Marne. Men her gav det Høvl, kan I tro. Jeg skal love for, de franske Kanoner ryddede op i Rækkerne. Vort Kompagni tabte 150 Mand, og saa maatte vi herom igen og kilede af Sted nordpaa. Det havde Tyskerne nok ikke tænkt. — Jeg kom endda helt godt fra det. Det var bare en Dag, da et Stykke af en fransk Granat tog min ene Støvlehæl bort; den fløj hen og rev Øret af en Underofficer.«

Jens (smilende): »Det var dog et underligt Træf. Kan det da ogsaa virkelig være passeret?«

Anton: »Passeret? siger du. Ja vist er det passeret! Du véd da, Holger, at Støvlehælen forsvandt.«

Holger: »Ja der er noget om, hvad Anton siger. Jeg marscherede i andet Geled bag ved og saa godt, at han gik saa mærkeligt paa det ene Ben. Saa sagde jeg til ham: Er du saaret, Anton? Nej, det tror jeg ikke, sagde han; det var vist bare en Støvlehæl, der gik. Men hvor den fløj hen, saa jeg ikke, og om den rev Underofficerens Øre af, det kan jeg ikke sværge paa.«

Anton: »Dér kan I se. Kugler og Skidt fløj omkring, akkurat li'som det kan være i et Haglvejr først i Marts Maaned. — Naa, saa kom vort Regiment, efter at Hullerne var blevet udlappet, til Østfronten. Kort at fortælle: Her gik det galt for

mig en Nat i Maaneskin, da jeg stod Post i en Skov. Vi vidste godt, at der var Russere i Nærheden, men jeg stod i Skjul bag ved et Træ. Alligevel fik jeg en Kugle i venstre Arm og 2 i venstre Ben. Jeg maa jo have staaet lidt for langt uden for Træet med denne Side, og de sibiriske Tropper er nogle Pokkers Skytter. De træffer Plet med hver eneste Kugle! — Derpaa havde jeg en herlig Tid paa et Hospital i Berlin, for da havde de jo endnu noget at spise, og der var en Del tilbage af den første Begejstring for Soldaterne. — Derpaa kom jeg til den danske Grænse som Rekreationssoldat. Her kan I tro, jeg var i mit Element. Da jeg kunde faa mere end nødvendigt af Fødevarer hos de danske Bønder, levede jeg hver Dag i Herlighed og Glæde. Og saa var der en sød Pige, der kom til mig med Smaakager, Chokolade og andre lækre Ting, naar jeg stod Vagt om Natten.«

Gr.: »Var hun smuk?«

Anton: »Ja det véd jeg ikke, for jeg har aldrig set hende. Hun kom jo altid om Natten, naar det var mørkt, forstaar I; thi ellers kunde det ikke gaa an for de tyske Vagtsoldater.«

Holger: »Hvordan fik hun at vide, at en Dansk stod Post paa det Sted?«

Anton: »Ja det har jeg grundet over siden, men ikke faaet fuld Klarhed paa. Maaske Civilpersoner vidste bedre Besked, end vi anede. — I skal jo forstaa, Folkens, at der var mange, der gik over Grænsen for at besøge deres paarørende, der var

deserteret til Danmark, eller ogsaa for at købe Varer. De gav blot Vagtposterne lidt Smør, Æg eller Flæsk, saa var det en nem Sag at komme til Danmark.«

Peter: »Ja men det var jo »Vernachlässigung im Dienst«.* Gik tyske Soldater ogsaa med paa den?«

Anton: »Om de gjorde? De fleste brød sig Pokker om Forordninger, naar de blot kunde skalte sig nogle Fødevarer. — Men til Sagen: Denne her lille Pige var alligevel ualmindelig sød. Jeg tror nok, at hun ogsaa kunde lide den danske Jens, selv om han var i tysk Uniform; thi hun blev jo snart klog paa, at der ikke var andet Tysk ved Jens end Frakken.«

Holger: »Du begyndte da ikke at faa Tilbøjelighed for den danske Pige?«

Anton: »Tilbøjelighed? siger du. Det er jo ikke saa let at forklare de Følelser, man faar i en mørk Nat, naar en ung Pige giver en Sukkergodt og taler fagre Ord i ens Modersmaal. Noget rørte der sig i mig, det er vist og sandt. Men om det var Tilbøjelighed eller hvad det var, det kan jeg ikke sige. Men jeg længtes altid efter, at hun skulde komme igen. — Jeg er jo gift, véd I nok, og det var ikke saa sjældent, at jeg kom til at tænke paa min Kone under disse Natposter.«

Holger: »Jeg tror stjernemæ nok, at Jomfruen har snydt dig, Anton. Med Sukkergodt og fagre Ord har hun forstaaet at fængsle dine Tanker

* Forseelse i Tjenesten.

og Sanser, at du ikke har mærket, hvad der gik for sig i Nærheden. Hendes Tale har aandet Elskov, men været beregnet paa at gøre dig uskadelig i hendes bløde Silkegarn. Det har sikkert været en Elverpige med hul Ryg.«

Anton: Nej, holdt nu lidt, Holger. Hun var sandelig ægte nok. Det vil jeg garantere for!«

Mads: »Man faar nærmest Indtryk af, at du ikke har været meget værd som tysk Vagtpost ved den danske Grænse, især naar Nattens Jomfru kunde ventes eller var dig nær.«

Peter: »Du sagde, at der deserterede saa mange. Kom du aldrig til at skyde?«

Anton: »Det var saadan Sag at skyde; thi der var jo mest Sandsynlighed for, at det var Landsmænd, der gik over. — Jeg saa nok somme Tider noget graat eller brunligt, der langsomt bevægede sig langs en Grøftekant. Men saa tænkte jeg: Aa, det er vist en Ræv eller en Hare, der lunter af Sted.«

Jens (smilende): »Naa, du troede, det var en Ræv?«

Anton: »Ja, en Ræv eller en Hare. Men der var en klar Maaneskinsnat, da maatte jeg i Gevær. Jeg syntes nok, der li'som raslede noget bag ved et Dige. Lidt efter raabte nærmeste Vagtpost til højre: Hallo Anton; da läuft ein Verräter! Schiess den Halluncken tod!* (Sagte): Det var en forbistret Altysker, forstaar I. — Se, Folkens; I maa jo for-

* Hallo Anton; der løber en Forræder! Skyd den Hallunk ned!

staa Situationen. Flygtningen var kommet bort fra Diget og løb ned over en Hede lige ud for mig, da Tyskeren skreg. Naa, der var jo ikke andet for mig at gøre: jeg skød Sikringen fra og fik samlet Bøssen sammen og lagt op til Kinden og saa sigtede jeg og skød.«

Mads: »Traf du?«

Anton: »Jeg tror nok, den gik vel højt. Saa kiggede jeg først, om den havde virket og maatte saa gøre hele Manøvren om igen og skød. Men saa raabte Flygtningen: »Tak, Landsmand! Lev vel!« og derpaa drejede han om bag en Kæmpehøj i Heden.«

Gr.: »Hvor Pokker kunde han nu vide, at du var en Landsmand?«

Mads: »Af Nattens Jomfru selvfølgelig.«

Holger: »Det er Elverpigens Leg!

Anton (til Holger): »Du gør mig helt tummelumsk med din Elverpigesnak. Jeg følte mig saa rolig og sikker ved den danske Grænse, og nu vil du forvanske disse lykkelige, trygge Timer til Gøglespil og Fantasibilleder.«

Holger: »Din Tryghed er netop et Bevis for min Paastands Rigtighed.«

Jens: Da du var saa nær ved det forjættede Land, hvorfor Pokker tog du saa ikke med de andre over Grænsen?«

Anton: »Nej, for ser du, jeg var jo Invalid og troede ikke, at jeg var kommet til Fronten igen. Men her tog jeg fejl. Efter 6 Ugers Rekreations-

ophold kom jeg til Flandern. Og vor Herre bevares! Det var som at komme fra Himlen i det hede Helvede. Da var de første Krigstogter, jeg havde været med til, det rene Lægeværk imod dette. Men nu var jeg kommet i det, og det var ikke saa let at komme ud af det igen. Kammerater til højre og venstre blev sprængt til Atomer eller levende begravet af de engelske Projektiler. Det var Nutidskrig, kan man sige.«

Jens: »Det var sært, du kom godt fra det?«

Anton: »Det kneb saamænd ogsaa, kan I tro. En Dag stod vi en Afdeling Soldater bag en Forhøjning. Hvordan det gik til, véd jeg ikke; men det kom: Pi-i-i-i, og en Granat slog ned i Jorden paa skraas og eksploderede under os. Hele Forsamlingen omkring blev levende begravet. Jeg saa dem aldrig mere.«

Peter: »Hvordan kom du saa fra det?«

Anton: »Jeg stod paa en Bagsmæk af en Vogn, og da Granaten eksploderede lige under mig, blev jeg hævet nok saa pænt lige op i Luften. Lidt rask gik det rigtignok. Og da jeg saa dumpede ned igen, var det, ligesom Lufttrykket forhindrede en altfor hurtig Nedstyrtning.«

Jens: »Det var sært, du ikke slog Kolbøtter.«

Anton: »Jeg stak jo Armene ud til Siderne og balancerede med dem. Naa, hvordan det gik og ikke: jeg stod nok saa pænt paa Bagsmækken, da jeg kom ned igen.«

Holger: »Det var godt leveret, Anton.«

Anton: »Ja hvad — leveret? Jeg kunde jo ikke hjælpe stort til selv. Det var mere Lykke, synes jeg.«

Jens: »Hvor højt kom du til Vejrs?«

Anton: »Ja, det er jeg ikke klar over. Men Hans Thomsen fra Gram stod et Stykke borte og saa det hele, og han sagde, at det var nok saa højt som et Kirketaarn.«

Flere: »Som et Kirketaarn?«

Anton: »Ja, godt og vel, sagde han. Desværre faldt han to Dage senere: en Granat selvfølgelig. Saadan var det vel sagtens ogsaa gaaet mig. Men til al Lykke gjorde Englænderne et lille Udfald en Uges Tid efter, og jeg blev taget til Fange og ført tilbage. Da vi lykkelig var naaet igennem den tyske Spærreild, blev jeg staaende paa en lille Bakke, vendte mig mod Øst og raabte med fuld Kraft imod de tyske Linier: »Farvel derovre! Nu har jeg gjort mere, end I med Billighed kan forlange af mig!« Det hørte en engelsk Officer, der havde lært noget Dansk under et længere Ophold i Danmark. Saa kommer han hen til mig og siger: »Hvor are you fra?«* »Fra Slesvig,« siger jeg. »All right«, siger han saa og befaler en Soldat: »He must to the Danish Camp in Feltham.«**

Mads: »Vidste du nok, hvad det betød?«

Anton: »Jo det gik endda. I Breve fra min Kone var det antydet, at der var en dansk Lejr i

* Hvor er De fra?
** Han skal til den danske Lejr i Feltham.

Feltham, og saa var det jo ikke saa svært at hitte Rede paa. — Og saa kom jeg omsider hertil.« —

Gr.: »Det var stjernemæ en god Krigshistorie!«

Peter: »Bravo, Anton!«

Flere: »Bravo!« (Alle klapper i Hænderne.)

(Efter at de har smaasnakket under en lille Pause, siger)

Holger: »Nej se, Anton. Det var ogsaa skralt med Fødevarer for de tyske Soldater oppe ved Grænsen. Saadan skal jeg fortælle, mens vi laa ved Somme. Som Følge af Spærreilden havde vor Afdeling ingen Forbindelse med de andre Tropper i 3 Døgn og kunde hverken komme frem eller tilbage. Vi var saa sultne som Ulve, der ikke har faaet at æde en hel Uge. Endelig lykkedes det nogle Soldater at komme hen til os, og de havde flere Kasser med sig. I kan tro, vi blev glade, thi nu maatte det jo give noget at spise. Men da Kasserne blev aabnede, var de fyldte med lutter Jernkors.«

Alle: »Jernkors i Stedet for Mad!« (De ler højt og klapper i Hænderne.)

(En Mand i sin bedste Alder, klædt i Civil, kommer ind, fulgt af en høj, tynd Fange med to Haandkufferter, hvilke denne sætter ved Døren og tager Plads paa Kassen. Civilisten er af Middelstørrelse, slank, med magert Ansigt og milde, levende Øjne. Klapsalven hører op, Latteren gaar over til et lykkeligt Smil, mens den indtrædende siger):

»God Aften, Venner! Der er nok munter Stem-

ning i »Den hvide Lejr.« (Fangerne har rejst sig og svarer): »Godaften, Hr. Pastor!«

Mads: »Der fortaltes netop Krigshistorier.«

Pastoren: »Ret saa, Landsmænd.« (Han giver hver enkelt Haand, idet han nævner dem ved Navn. Sidst hilser han paa Grossereren og tilføjer): »Jeg var i et vigtigt Ærinde hos Kommandanten og vilde saa ved samme Lejlighed se ind, om der var nogle Bestillinger herfra.«

Gr. (giver ham en Seddel): »Ja her er noteret en Del Smaating. Jeg véd ikke, om De kan besørge dem i Richmond?«

Past. (ser paa Seddelen): »Jo det tænker jeg nok.«

Den sidste Fange (træder hen til Pastoren. Idet denne giver ham Seddelen, siger Fangen): »Jeg kan lægge den ned til de andre Bestillinger i Kofferten.« (Gør det.)

Past.: »Ja Tak, Henrik.«

Gr.: »Værsgo, Hr. Pastor, tag Plads paa en Stol.«

Past. (sætter sig foran Bordet med Uhret i Haanden): »Jeg har kun ganske kort Tid, før jeg skal gaa til Toget. — Naa, saa I fortalte Krigshistorier, da jeg kom.«

Holger: »Ja, men det var de romantiske Sider, der blev dvælet mest ved.«

Past.: »Jeg forstaar dig, min Ven. Disse, som falder i Traad med det jydske Lune og er egnede til at fremtvinge Latteren og dæmpe det tragiske.«

Mads: »Netop, Hr. Pastor. Alvoren ligger som

en tyngende Vægt, der vil knuse os. Den trykker, hver Gang Tanken gaar til de store Fællesgrave, hvor saa mange Landsmænd hviler; naar den gaar hjem til Kone og Børn, til Far, Mor og Søskende; naar vi tænker paa det omstridte Lands haarde Kaar i Fortid og Nutid.«

Past.: »Eders Trængslers Maal turde være fyldt med denne Tids isnende Kulde, og en evig Sommer med Sol og Grøde tage sin Begyndelse ved den ny Verdens Komme.«

Holger: »Det er ogsaa vor Tro. Den lyser for os som en tindrende Stjerne ved Juletid. Men Smaaskyer drager hen over Himlen og fordunkler for en kort Tid Vinterstjernens blinkende Straaler, der varsler om Sandhed og Ret — og Tvivlens Skygge lejrer sig da over Haabets Tankerige.«

Past.: »Der er ét Middel til at sprede disse Skyer, og det er at stole paa ham, der har sagt: Jeg er Vejen og Sandheden og Livet. Vejen i Kristus har vore Modstandere forladt, idet de udøver Retsløshed og Vold. Derfor kan han ikke være paa deres Side, og de maa tabe; thi »uden mig kunne I slet intet gøre«, siger Mesteren.«

Holger: »Vel. Men det trækker næsten for længe ud. Er der ikke en Grænse for, hvor længe et Folk kan sukke under et meningsløst Aag, førend dets Modstandskraft er udtømt?«

Past.: »Min dyrebare Ven! Han, Kristus, sukkede hele sit Liv under Verdens Synd. Derfor blev han saa alvorlig. Og han maatte endogsaa for en kort

Tid under de største Lidelser paa Korset føle sig forladt af Gud. Men han vandt den største Sejer. — I hans Kraft kan baade I her og eders kære derovre bære de haarde Lidelser, som I sukker under.«

Peter: »Jeg synes altid, det maa være værst for dem derovre. Vi har jo allerede gjort et ganske betydeligt Skridt fremad. Tænk, hvilken Forskel: Forhen at maatte kæmpe for sine Modstandere, der af hele Verden anses for Voldsmænd. Der er ikke Spor af Ære eller Heltedaad ved saadan Vaabenfærd. Vor Tilstand var slavisk. Og saa maatte vi endda for det meste tie til deres Løgne for at undgaa Forfølgelser og Straf. Det var meningsløse Kaar. Hvor ganske anderledes nu. Her føler vi os som frie Mænd, idet vi kan være os selv og leve vort eget Liv. — Men i Sønderjylland maa de stadig føle Militarismens Svøbe.«

Past.: »Det glæder mig at kunne spore Taknemmelighed for Eders Befrielse fra de uværdige Kaar og fra Døden og for de ret gode Forhold, I nu kan leve under.«

Holger: »Vor Tjeneste i den tyske Hær maa betragtes fra et dobbelt Synspunkt, mener jeg. Vel var det et slavisk Forhold at være tvunget til at kæmpe og vove sit Liv for en Voldsherre; men paa den anden Side blev der derved bragt et Offer for dem, der blev tilbage i Landet. Hvorledes vilde det være gaaet, hvis alle danske Sønderjyder havde fulgt deres Hjertes Trang og var gaaet over Græn-

sen til Danmark? Det er ikke til at overse, hvilke Forfølgelser der da vilde have ramt disse. Da dette Offer var bragt, var der ikke noget til Hinder for at desertere.«

Mads: »Ret saa. Overfor en Røver har man ingen moralske Forpligtelser. At vi beskyttede vore danske Landsmænd for Altyskernes Forfølgelser, deri ser jeg den eneste Fortjeneste, som vi kan gøre Krav paa.«

Past.: »Unægtelig, det var et stort Offer for danske Sønderjyder at gaa til den tyske Front, naar det blev givet af disse Bevæggrunde.

Peter: »Selv om vi har al Grund til at være glade for vor Tilstand i Fangenskabet, saa er der vistnok alligevel en vis Frygt forhaanden. Vil det ikke i Længden have Indflydelse paa Viljelivet, selv om vi er saa heldige at maatte udføre et regelmæssigt Arbejde hver Dag?«

Mads: »Fangelivet er noget abnormt for den menneskelige Tilværelse. Det er en Mellemting mellem Borgerliv og Fængsel. I Længden sløver det og nedbryder Viljekraften.«

Past.: »Jeg er glad for, at denne Tanke kom frem og skal dertil sige: Skulde Krigen trække længe ud endnu, vil der sikkert ske Forandring. Helt naturligt vil der i højere Grad blive Brug for Arbejdskraft paa Landet, hvilket giver større Frihed, og den engelske Forvaltning vil da i første Linie tænke paa eder, da I har et godt Ry. Jeg véd, at Kommandantens Indberetninger til Krigsamtet

med Hensyn til eders Opførsel er yderst gunstige. Han lider danske Sønderjyder for det gode Kammeratskab, for Flid ved Arbejdet og for eders aandelige Interesser. I husker, mine Venner, at en af vore for nogen Tid siden fandt et kostbart Armbaand, hvilket han straks afleverede. Den unge Mand modtog derfor en rosværdig Anerkendelse fra London. Saadanne Træk højner Eders Anseelse i høje engelske Kredse, og I vinder Tillid hos disse. Der er jo allerede sendt en Del ud paa Arbejde til Bønderne, og de vil ikke skuffe Forventningerne. Jeg var forresten sammen med dem sidste Søndag. Vi holdt Gudstjeneste om Formiddagen i en Have, og om Eftemiddagen legede vi. Derpaa blev der holdt nogle Taler og sunget danske Sange. Det var et godt Samvær. De er alle ved godt Mod og bad hilse i Lejren.«

Flere: »Tak«.

Gr.: »Hvad bestiller de?«

Henrik: »Hvordan spiser de?«

Past.: »Enkelthederne har jeg ikke Tid til at komme ind paa i Aften. Jeg vil give en mere fuldstændig Beretning til alle paa én Gang ved Mødet i Overmorgen.« (Ser paa Uhret). »Jeg maa skynde mig til Toget. Undskyld, at jeg ikke giver Haand. — God Nat, mine Venner. Frisk Mod! (Tager Kufferterne og gaar rask ud.)

(Alle har rejst sig): »God Nat, Hr. Pastor!«

Peter: »Pastor Troensegaard er en brillant Mand for os. Hvordan har han ikke slidt i al den

Tid, Krigen har varet. Men aldrig bliver han træt, og aldrig bliver det ham for meget.«

Mads: »Det kommer af hans ufattelige Kærlighed til os og hans dybe Forstaaelse for Sønderjyllands Nød. Han er en ægte Søn af gamle Danmark.«

Henrik: »Og en Kristi Discipel, der lægger alt i hans Haand, og ud fra dette Standpunkt bliver han stadig fornyet med Kraft til at ofre sig og tjene andre.«

Jens: »Og saa ligefrem han er. Han bevæger sig næsten som en Fange iblandt Fangerne.«

Holger: »Dertil hjælper ham hans Tilpasningsevne og rige Fantasi.«

Henrik: »Vi har haft mange højtidelige og alvorlige Timer under hans Ledelse. Hvilken Spænding laa der ikke over Forsamlingen, naar han meddelte Navnene paa disse Fanger, der i nær Fremtid kunde ventes til Lejren. Ubeskrivelig Glæde følte den, hvis gode Ven eller nære Slægtning var iblandt. Bedrøvet og skuffet vendte man tilbage til Cellen, naar den manglede, som man ventede paa.«

Peter: »Og saa naar de kom hertil fra Banegaarden i Feltham, som oftest slatne og trætte. Man havde ventet Omfavnelse og Taarer, men iagttog sjælden andet end Haandtryk og tørre Spørgsmaal. Er Hjertet senere smeltet i Cellen ved Vennens Side i Enrum, eller var det stivnet til en kold Masse under de forudgaaede Ophidselser, Savn og Lidelser?«

Henrik: »Gud ske Lov, at de kom til Den hvide Lejr!«

Holger: »Ja det er en alvorlig Tid. Jeg var til Møde den Aften, da Beslutningen blev taget, at Dødslisterne skulde oplæses i Forsamlingen efter de sønderjydske Aviser. Derefter har jeg overværet flere af den Slags Møder. Aa, hvor er det vemodigt! Snart hører man én sagte hviske: det var min bedste Ven, eller: det var min Søsters Forlovede, eller: det var min Bror.«

Mads: »Ja, det er haarde Tider. Men vi skal igennem, Venner!«

Hans Peter (kommer ind med en stor Klud om Hovedet og en Knibtang i Haanden, lavmælt): »God Aften!«

Flere: »God Aften, Hans Peter.«

Hans P.: »Aa, lille Mads, vil du ikke nok trække en Tand ud. Jeg har siden i Eftermiddag haft saadan skrækkelig Tandpine, saa jeg ikke kan holde det ud længere. Her er en Knibtang, som du kan benytte.«

Mads: »Nej jeg vil ikke.«

Hans P.: »Du gjorde det da ved Morten fra Bevtoft forleden Nat. Aa, gør det sagtens, lille Mads.«

Jens: »Ja gør det.«

Mads: »Rigtignok fik Morten mig til det. Men tror I, det var en Fornøjelse at staa i den bare Skjorte midt om Natten i henved 3 Kvarter og hale

i hans Tand med en Knibtang? Og saa have Gutterne fra hele Sektionen staaende og gotte sig over Optrinnet? Jeg fik nok af Tandlægeprofessionen den Nat.«

Hans P.: »Saa gør du jo Forskel paa Folk.«

Mads: »Det staar dog til mig, om jeg vil. Du kan gaa til Tandlægen i Morgen.«

Hans P.: »Jeg kan ikke holde Pinen ud saa længe. Naar jeg kan staa det igennem, saa kan du vel ogsaa.«

Mads: »Under saadanne Omstændigheder er Kuren maaske værre for Tandlægen. Jeg gør det ikke!«

Hans P.: »Saa er du fejg, Mads!«

Mads: »Det sagde Morten netop ogsaa, og paa den Maade fik han mig til det. Men nu er det Slut med at trække Tænder ud med en Knibtang. Og naar du siger, at jeg er fejg, saa skal jeg vise dig noget andet. (Tager ham i Nakken og sætter ham udenfor).

Jens (har siddet med Armen om Eriks Hals og ubemærket puttet ham noget ned paa Ryggen).

Erik (springer op og raaber): »Hvad var det, du puttede ned paa Ryggen?«

Jens: »Det var min Kniv, der slap mig ud af Fingrene.«

Erik: »Den var da vel ikke oplukket?«

Jens: »Nej, ikke meget.«

Erik (ryster den ned ad Kroppen, indtil den

kommer ud af det ene Bukseben. De andre ler. Erik giver derpaa Jens en Lussing, saa det klasker, og siger): »Du er en Torsk, Jens!«

Jens: »Tak for det.« (Derpaa sætter de sig ned hos hinanden igen, som om der ikke var passeret noget).

Henrik (sidder og læser i et Brev).

Holger: »Det maa være et meget interessant Brev, siden du hverken hører eller ser, hvad der foregaar i Stuen.«

Henrik: »Det er det ogsaa.«

Jens: »Maaske fra Kæresten?«

Henrik: »Det er fra Danmark.«

Holger: »Lad os høre, hvad en dansk Pige skriver til en sønderjydsk Krigsfange.«

Gr.: »Ja, det forfrisker i et Samfund af lutter Mandfolk.«

Holger: »Saa er det din Pligt, Henrik!«

Henrik: »Nej, vist er det ej! Brevet er til mig!«

Jens: »Det kunde lige saa godt have været til en af os andre. Det er blot et Tilfælde, at netop du har faaet denne Forbindelse. Saadanne Breve skulde egentlig være Fælleseje for hele Lejren.«

Flere: »Det er der Mening i.«

Henrik: »Der staar saamænd ingen Hemmeligheder i Brevet; derfor kan jeg godt meddele jer Indholdet.«

Gr.: »Henrik er en respektabel Kammerat.«

Henrik (mens han ser i Brevet): »Først med-

deler hun, at hendes Far er Gaardejer i Vendsyssel. De har 22 Køer, og hun maa hjælpe med ved Malkningen, omendskønt Madlavning er hendes egentlige Gerning.«

Mads: »Det er netop en Bondedatter af den rigtige Slags.«

Jens: »Hvor gammel er hun?«

Henrik: »Det skriver hun ikke direkte. Men saa vidt jeg kan forstaa, er hun i Begyndelsen af Tyverne.«

Jens (gør Tegn til Grossereren): »Videre!«

Henrik: »Sidste Søndag var der et stort Møde i Forsamlingshuset, hvor flere Talere havde Ordet. Omendskønt det officielt er forbudt, talte en yngre Sønderjyde, der er deserteret efter at have faaet Orlov fra den vestlige Front. Han skildrede de tragiske Forhold, under hvilke hans Hjemland levede. Hans Ord trængte ind i alles Hjerter og tændte Beundring, Medfølelse og Kærlighed for vort haardt prøvede Folk samt Foragt, Harme og Afsky for deres Voldsmænd.«

Holger: »Hun er sød!« (Tæller paa Fingrene) »Ung, virksom, aandelig interesseret, Kærlighed til Sønderjylland.«

Henrik: »Derpaa beklager hun, at Folketingsvalget, selv om det viste i den rigtige Retning, ikke bragte en fuldstændig Sejr for de anti-tyske Kredse. Men hun tror, at den nationale Aand i gamle Danmark vil bryde igennem med vor tusindaarige Fjendes Nederlag, saaledes som den viste sig ved Kri-

gens Udbrud i August 1914. Det er hendes Haab, og det beder hun om.«

Mads (med stor Begejstring): »Denne Kvinde er ægte dansk!«

Holger: »Den aandfulde Kvinde i vort gamle Moderland — hun leve!«

Alle (springer op): »Hurra! Hurra! Hurra!«

Gr.: »Videre!«

Henrik: »Hun er meget glad for at have faaet Lejlighed til at korrespondere sammen med en Sønderjyde, der er kommen frelst gennem Skærsilden til vort Broderfolk i Vest.« (Flere klapper i Hænderne) »Hun har en Veninde, der kunde ønske at faa en lignende Forbindelse. Derpaa meddeles dennes Adresse.«

Mads: »Det maa være en af samme Støbning. Lad mig faa Adressen.«

Henrik: »Du er jo gift!«

Mads: »Derfor kan man nok aandeligt set elske en brav, dansk Kvinde.

Gr.: »Lad mig faa den!«

Henrik: »Hun passer vistnok ikke for en Forretningsmand. — Jens, du skal have den.« (Giver ham et Stykke Papir. Jens nedskriver Adressen. Henrik holder ubetænksomt et Fotografi i Haanden, hvilket Holger snapper fra ham.)

Holger (ser paa det): »Det er stjernemæ en smuk Pige. Hvilken rolig Holdning og hvilke ædle Ansigtstræk!«

Mads (er kommet til): »Himmel, hvilke Øjne!«

Gr.: »Aa, lad mig ogsaa se!«

Henrik (har faaet fat paa Fotografiet og ser paa det. Imens tager)

Jens (Brevet ud af hans Haand og siger): »Der var noget i Slutningen, som du ikke meddelte.«

Henrik (bliver noget kalkunsk og trænger Jens ned paa Sofaen. Han skriger leende, mens Henrik dasker ham, indtil han faar Brevet tilbage).

Jens (rejser sig op og slaar Armene om Peters Skulder): »Aa — det var en haard Omgang, lille Peter.«

Peter: »I bærer jer ad akkurat ligesom Børn.«

Jens (ser ham ind i Ansigtet): »Og du med, lille Peter, naar det er din Tur.«

Holger: »I flere Henseender taler og handler vi allesammen, som om vi var Børn.«

Jens: »Jeg hørte forleden, at Henrik ytrede hen for sig selv, mens han sad alene i sin Celle: »Jeg tror sandelig, at jeg gaar i Barndom.« Har han ikke dermed i en vis Forstand karakteriseret de flestes Tilværelse her i Lejren?«

Holger: »Jo, og det er godt, at det gaar den Vej. Paa ganske faa Undtagelser nær kan det siges: vor Lejr er i dybeste Forstand ægte demokratisk; ingen Standsforskel, Storbonde og Daglejer føler sig ligestillede; intet Jag efter Penge; ingen Herskeraand. Det er som en stor Familie, hvor enhver kan tale og handle uden at nære Frygt for, at det bliver opfattet i ond Mening. Kærlighed er den bærende Faktor og ytrer sig i gensidig Hjælpsomhed. Vi

føler os som Børn fra et fælles Hjem, der er opvokset i samme Luft, har samme Tro og samme Haab om vort Folks Befrielse.«

Peter: »Og der kan tilføjes: samme Længsel efter Hjemmet og samme Sorg over vort Lands tragiske Skæbne.«

Henrik: »Og desto dybere Vemod nager Sindet, desto mere overgivent viser Barnesindet sig, for at man ikke skal gaa til Bunds i denne Nød.«

Mads: »Og desto mere vokser den nedarvede Vikingenatur med sin Trods og sin Haardhed, der ikke ændser Nød, Sorg og Død.«

Holger: »Den jævne Normalvej er spærret for os i disse Brydningstider. Barnesind og Vikingenatur maa bære os fra den døende Verden med sin Magtret og Vold over i den ny med Selvbestemmelsesret for de civiliserede Folkeslag, de enkelte Borgeres Ligeberettigelse og Nationernes Sammenslutning til Værn for international Ret.«

Mads: »Ja, vi staar paa Skillevejen fra den gamle til den ny Tid.« —

Peter: »Det er store Idealer, der kæmpes for i denne Tid. Men Ideen var delvis født allerede før den store Krig. Tænk paa Polakkernes, østrigske Slavers, Elsassernes og Sønderjydernes Kamp.«

Holger: »All rigth! Og kort Tid efter Krigens Udbrud ser vi en stærk Bevægelse for at lette disse Krigsfangers Kaar, der var tvungne til at kæmpe for deres Modstandere. De blev udpillede af de tyske Fangelejre i de allieredes Lande og

bragt i særlige Lejre, hvor de kunde leve deres aandelige Liv i fuld Frihed uden Tryk fra deres tyske Medfangers Side.

Mads: »Ja, det havde en enorm Værdi for os, og Navnene paa disse Mænd, som har været med til at gennemføre Ideen, fortjener en Plads i Historien, da de har været Forløbere for den ny Tids Humanitet, og de bør i særlig Grad mindes af os, der i den lange Fangenskabstid har nydt ubeskriveligt godt af deres vellykkede Bestræbelser.«

Henrik: »Hvem har egentlig undfanget Ideen for vor Lejrs Vedkommende?«

Holger: »Saavidt jeg véd, er der en Forbindelse mellem den danske Lejr i Aurillac og vor Lejr. Den franske Professor Verrier ved Sorbonne Universitet i Paris er Hovedmanden for, at Sønderjyderne blev udsondret og kom til Aurillac, og de vil bevare denne Franskmands Minde i taknemmelig Erindring, saa længe de lever. Men han skal ogsaa have været med til Tankens Gennemførelse her i England, og saaledes staar vi Feltham'er ogsaa i Gæld til ham.«

Henrik: »Hvorledes kan det være, at denne Franskmand tog sig saa energisk af de fangne Sønderjyders Kaar?«

Holger: »Ser du, han har før Krigen flere Gange foretaget Rejser til Danmark og Sønderjylland. Han elsker Danmark og i Særdeleshed Sønderjylland, fordi vort Folk i 50 Aar holdt Stand mod en knugende Overmagt. Hans Kærlighed til

os lod ham føle vort Lands store Nød, da Sønner og Fædre maatte kæmpe og dø for deres Undertrykkere. Derfor søger han at hjælpe vort Folk, saavidt det er ham muligt.«

Henrik: »Det var nobelt gjort af en Franskmand!«

Flere: »Ja, det var nobelt!«

Holger: »Han kender ikke alene Sønderjylland og vort Folk, han kender ogsaa vor Historie og de heftige Brydninger mellem Dansk og Tysk før Krigen. Derom vidner hans Skrift »Slesvig«, som han har forskaffet Udbredelse under Krigen for at vække Interesse for det sønderjyske Spørgsmaal i Frankrig og andre Lande.«

Mads: »Alt dette vil Sønderjylland aldrig glemme!«

Henrik: »Denne brave Franskmands Navn vil finde Plads blandt Humanitetens Helte i den sønderjyske Historie!«

Peter: »Foruden de engelske Magthaveres Imødekommenhed og enkelte gentlemen's betydelige Indsats er der i Hovedsagen to danske Mænd, som har virket for os her i Lejren. Gymnastikdirektør N. H. Rasmussen i København danner Centret for alle disse Mænd og Kvinder i Danmark, hvis Fædrelandssind bød dem saavidt muligt at række en hjælpende Haand til deres sønderjyske Brødre, der ikke blev derude, men naaede lykkelig om bag Fronten til de allieredes Fangelejre, og disse Danskes Velvilje og Kærlighed til os har For-

synet samlet i en eneste Mand, Hr. Pastor Troensegaard-Hansen. I mange Aar allerede har han øst af dette Kærlighedsvæld og læsket vor brændende Tørst. Men Kilden synes uudtømmelig. Det ser meget mere ud til, at jo mere den benyttes, desto rigeligere flyder den.«

Holger: »Denne Strøm af national Kærlighed opstaar altsaa af talrige Smaabække, samler sig i Gymnastikdirektør Rasmussen, overdrages til Hr. Pastor Troensegaard og fordeler sig derpaa til de enkelte af os. Paa denne Maade holdes Hjertebunden stadig fugtig i »Den hvide Lejr«, saa vor Tids brændende Solhede ikke virker udtørrende, men giver Lys og Varme til en frodig Grøde.

Peter: »Ja, saadan er Sammenhængen. — Vi ved alle, hvilken Skat vi ejer i Pastor Troensegaard, og naar han ved Sammenkomsterne hver Søndag Eftermiddag oplæser alle Efterretninger fra Hr. Gymnastikdirektør Rasmussen, saa faar vi et lille Indblik i, hvilket uhyre Arbejde denne Mand maa udføre gennem Maaneder og Aar for at hjælpe os.«

Henrik: »Ægte Sønderjyder vil aldrig glemme deres Velgørere. Gud velsigne disse to brave danske Mænd samt alle de Mænd og Kvinder, som de repræsenterer.« —

En velnæret Fange (kommer ind): »Kan jeg købe nogen Margarine, da der skal være kommet en Del til Lejren.«

Gr.: »Deri tager du fejl, Klaus.«

En Fange: »Saa—aa! Det kan være, der gøres Forskel paa Folk?«

Gr. Aldeles ikke. Vi hjælper endogsaa vore politiske Modstandere, naar de vil tage imod.«

En Fange: »Det er forbandet, at Englænderne ikke kan give os bedre Mad.«

Mads: »Saaledes har du ikke Lov til at udtale dig. Du ser ikke ud til at lide Nød, og vi maa ikke glemme, at det engelske Folk lever paa Smalkost som Følge af Tyskernes hensynsløse Undervandskrig. Derfor kan vi ikke forlange, at de skal give deres Krigsfanger i Overflod.«

En Fange: »Du taler ikke til mig, som om vi var Landsmænd.«

Mads: »Landsmænd? Vi er to Mænd fra Sønderjylland; men dermed er Fællesskabet ogsaa omtrent udtømt. Livet er mere end at spise. Man ser dig jo aldrig til vore Møder, hvor vi drager aandelig Næring af vore danske Sange og opbyggelige Foredrag, og hvor vi beflitter os paa at følge med i de store Problemer, der sysselsætter Verden.«

En Fange: »I kan saamænd ikke lære mig noget.«

Mads: »Den enkelte kan ikke gøre meget; men ved fælles Arbejde naar vi frem og holder os aandelig friske.«

En Fange: »Det hele er Kaos.«

Mads: »Derfor er det saa meget mere nødvendigt ikke at tabe Ledetraaden i det nuværende forvirrede Afsnit af Verdenshistorien, og vi danske

Sønderjyder klamrer os til Haabet om vort Lands Befrielse.«

En Fange: »Siden det russiske Sammenbrud er dette Haab nok ude.«

Mads: »Dette Sammenbrud var en Skuffelse; thi ellers havde Krigen været afsluttet i Efteraaret 1917 med et afgjort Nederlag for Tyskerne, og vi var forlængst sejlet over Nordsøen med Sang og Jubel til vort Lands rette Hovedstad København og kunde for længe siden have været hjemme hos vore kære i et genforenet Sønderjylland. Saaledes har den russiske Fronts Opløsning haft en uheldig Indflydelse paa vore Forhold. Men det allerværste er, at Krigen og dens Efterveer derved forlænges i uhyggelig Grad, og det kan blive tvivlsomt, om vort gamle Evropa kan bære det. Derfor har disse, som har været med til at spinde Intrigerne, paataget sig det frygteligste Ansvar, som vor Kontinents Historie nogensinde har været Vidne til. — Men Tyskerne vil tabe alligevel. Thi selv om det ser kritisk ud lige for Øjeblikket, saa maa vi huske paa, at Amerikas Sønner er begyndt at møde paa Valpladsen.«

En Fange: »De skal snart faa Snuden fuld.«

Mads: »Der er andre Meninger om disse Folk. De har før i Tiden kæmpet, først for deres egen Frihed, senere for Slavernes Frihed og nu for Verdens Befrielse for den altysk-militaristiske Fare og dermed ogsaa for vor Frihed.«

En Fange: »Jeg maa nok hellere gaa.«

Mads: »Det staar til dig.« (Klaus gaar.)

Henrik: »Er han Tysker?«

Mads: »Nej, han har tabt Idealerne som Følge af det demoraliserende Soldaterliv, og fordi han holder sig borte fra vore fælles opbyggelige Møder.«

Holger: »Det var en interessant Samtale. Man kan deraf se, hvad det fører til, naar man afsondrer sig. Det gode Kammeratskab gaar tabt; Idealerne forsvinder; man bliver selvklog og som Følge deraf et let Bytte for énsidig Opfattelse og Vranglære.«

Henrik: »Det er godt, at vi ikke har mange af den Slags Folk her i Lejren.«

Peter: »Ja, men vi maa ikke glemme, at det er de mange gode Ledere, der holder Modet oppe og Idealet højt. Vilde Sammenholdet ikke løsnes, hvis vi ikke havde dem?«

Henrik: »Jo, unægteligt! De danner det faste Fundament, hvorpaa Lejrens Aand opbygges.«

Holger: »Og saa vrængede Klaus af Amerikanerne, som han ikke kender det mindste til. Hvorledes har vi ikke glædet os til deres store Socialistfører Gomper's Bestræbelser for at faa den tyske Militarisme knækket, inden man tog fat paa andre store Reformer. I Modsætning til andre Førere har han handlet ud fra det eneste rigtige Synspunkt: En Ting ad Gangen, ellers opstaar der Forvirring, og der opnaas maaske intet.« —

Rolf (kommer ind med et Lommetørklæde bundet om højre Haand og et Bind for det ene Øje.

Han er en smuk Mand paa nogle og tyve Aar. Lidt beskeden): »God Aften!«

Flere (fikserer ham): »God Aften!«

Rolf: »Jeg vilde gerne købe nogle Cigaretter.«

Gr.: »Naar er du kommet her til Lejren?«

Rolf: »Igaar!«

Gr.: »Er du saaret?«

Rolf: »Aa, ikke meget. Der er et Hul over venstre Øje og en Flænge tværs over højre Haand.«

Peter: »Har du faaet det i Felten?«

Rolf: »Nej!«

Peter: »Hvor da?« (Gr. giver ham Tegn til at tage Plads.)

Rolf: »Det var i den Fangelejr, jeg kom fra. Da de tyske Fanger fik at vide, at jeg skulde til den danske Lejr, indtog de altyske Militarister en udæskende Holdning overfor mig, og Natten før min Afrejse overfaldt en 7—8 Stykker mig i Sengen og slog mig.«

Mads (opbragt): »Saadanne Banditter burde ordentligt afstraffes. — De tyske Snyltere vi har her i Lejren burde faa Lov til at gaa deres Vej, da deres ligesindede opfører sig saadan.«

Holger: »Det vil vi ikke tænke paa, Mads. Deri skal den danske Kulturs Overlegenhed i Sammenling med den tyske vise sig, at hvor vi kommer hen i Verden, dér vil vi optræde som Mænd med Aandsdannelse og Forsonlighed.«

Mads: »Ret saa. Men skal vi vedblivende vise os som taalmodige Lam, der lader sig skubbe til

Side af bryske Herrer? — Den nytyske Aand har tabt al Ridderlighed. Da den følte sig overlegen stærk, overfaldt den sine Naboer og sønderflængede det stakkels Belgien, som Tyskerne selv havde været med til at sikre Urørlighed. Og dertil fremstiller de sig som uskyldig overfaldne af lumske Fjender, indtil Lichnowsky's Afsløringer river Hyklermasken bort fra deres Ansigt og viser deres Falskhed for hele Verden. — Den hensynsløse Undervandskrig skriger til Himlen. Da de i Sommeren 1917 er ved at bryde sammen, viser de Forsonlighedens Aand i den bekendte Rigsdags-Resolution. Men ikke saa snart er Rusland færdig, før de altyske Militarister sætter deres Jernhæl paa dets Nakke og nu, da de igen føler sig overlegne, søger de at gennemføre deres Erobringsplaner mod de øvrige Modstandere. Der er kun ét Middel, der kan forvandle den nytyske Aands Tilhængere til fornuftige Borgere, saa de kan leve i Fred med andre Nationer, og det er et grundigt Nederlag.«

Holger: »Selvfølgelig har du Ret i disse Betragtninger. Men ikke desto mindre er jeg uenig med dig i at bortvise Hjemmetyskerne her i Lejren. De er kun vildledte Mennesker som Følge af altyskmilitaristisk Paavirkning i en opadgaaende Periode af Tysklands Historie. Saasnart Fundamentet til Tysklands Storhed, den tyske Militarisme, bryder sammen, da er disse Hjemmetyskere hverken Fugl eller Fisk, og de vil søge tilbage til deres Oprin-

delse. — Forøvrigt kommer nogle af dem jo snart bort fra Lejren.«

Mads: »Lad dem bare gaa Pokker i Vold. Jeg gider ikke set dem for mine Øjne; thi de har spillet en ynkelig Rolle.«

Gr.: »Jeg synes nok, deres Fremgangsmaade er noget bagvendt; men de mange Forretningssager forhindrer mig i at trænge til Bunds i Sagen. Vil du ikke i Korthed, Mads, klargøre Forholdet.«

Mads: »Jo, gerne. Se, to Gange før er mindre Afdelinger tagne bort herfra. Altid er det sket, naar Tyskerne havde nogen Fremgang ved Fronten. Følgen blev, at deres Kamplyst vaagnede og de søgte at gøre deres Indflydelse gældende. Deres Adfærd maatte føre til, at Samlivet mellem Danske og Hjemmetyskerne blev umuligt, og da maatte Tyskerne selvfølgelig fortrække.«

Gr.: »Hvad gav egentlig Anledning til det sidste Opgør?«

Mads: »Det er let at eftervise. Ved sidste Bestyrelsesvalg begik Hjemmetyskerne en utilgivelig Taktløshed, idet de anstrængte sig for at faa Repræsentanter af deres Gruppe ind i Bestyrelsen. Ved Modforholdsregler blev Planen forpurret; men ved deres Bestræbelser har de aabenbaret deres Hensigt: hvis nogen Mulighed foreligger, da at give den danske Lejr et delvis tysk Præg. Deres Overmod forhindrede dem i at indse, at de Begunstigelser, vi nyder fra den engelske Regerings Side og

som Følge af danske Mænd og Kvinders Offervillighed, kommer os tilgode, fordi vi er danske Sønderjyder, der staar i Opposition til Tyskerne. Hjemmetyskerne kan altsaa ikke gøre noget Krav gældende paa disse Fordele.«

Holger: »Det er altsammen rigtigt, og der kan tilføjes: Vi havde ikke noget imod, at vore Landsmænd nød de samme Fordele som vi; ja de fleste af os glædede sig endogsaa ved at have faaet Lejlighed til at række dem en nabovenlig Haand i en vanskelig Tid, og vi har aldrig ønsket Tak derfor.«

Mads: »Nej, men vi maatte selvfølgelig forudsætte Takt fra deres Side. Deres Bestræbelser viste, at de var blottet for Forstaaelse med Hensyn til deres Stilling, og Forholdet mellem os og dem blev spændt. Tyskerne her i Lejren, i hvem der stikker en Portion altysk Militarisme, troede, at de tilsyneladende Fordele ved Fronten snart vilde føre til en tysk Fred. Derfor kunde de paavirke uselvstændige Elementer til at underskrive Andragendet om at komme bort fra Lejren. Man kan harmes over disse Agitatorers dumme og uforsvarlige Adfærd, da de ikke kan vide, hvilke uheldige Følger dette Skridt kan faa for de ubetænksomme Efterløbere.«

Gr.: »Nu forstaar jeg Sammenhængen. Det er i det store som i det smaa. Naar det gaar galt for Tyskerne, viser de Palmegrenen, gaar det i deres Favør, saa kommer Sværdet.«

Mads: »All right. Men for at de kan blive for-

nuftige Folk, maa Sværdet slaas dem ud af Haanden. Det ser ud til, at Verden lærer at indse det i anden Del af det fjerde Krigsaar som Følge af den russiske Fred, der til Trods for sine tilsyneladende Fordele for Tyskerne har været deres store Nederlag, idet den har tjent til at aabne Verdens Øjne. Det har været vor Tids Forbandelse, at der skulde saa mange Beviser og saa lang Tid til at erkende. Alt for mange har troet at kunne retlede med Kærlighed og Fornuftgrunde, hvor alene Tvang kan helbrede et Verdensonde, der er grundlagt paa Magtretten og har bygget sig op ved Hjælp af Vold og Intriger; thi disse Vaaben er farligere, end det højtpriste tyske Sværd.«

Holger: »Men det er maaske netop den evige Styrelses Ledelse: Verden maatte erkende langsomt, fordi Forstaaelse for Retfærdighed var saa svag. Derfor maatte den lide saa meget, for at blive om saa mere sund. Thi under haarde Hjemsøgelser fødes de bedste Tanker og finder lettest Adgang til Aanderne. Maaske netop den altysk-militaristiske Verdenssvøbe skulde være Midlet til, at den ny Verden kunde fødes. Og paa denne Maade bliver Tyskernes Spaadom til Virkelighed, naar de sagde:

»Und es muss am deutschen Wesen
noch einmal die Welt genesen«,*

omendskøndt det blev i modsat Forstand, end hvad de tænkte sig derved.« (Under den sidste Tankeudveksling har Grossereren omviklet den knækkede

* Verden maa endnu en Gang helbredes ved det tyske Væsen.

Fanestang, der laa paa Pulten, med Traad og sat denne med Danebrog paa Konsolen). —

En Fange (kommer ind): »Har I hørt det sidste Nyt?«

Flere: »Nej«.

En Fange: »Aftenbladene beretter om vældige Tumulter i Østrig-Ungarn som Følge af Mangel paa Næring, og der skal ogsaa være Utilfredshed i Hæren, saavel i Østrig som i Tyskland.«

Holger: »Ret saa; fra den Kant maa det komme.«

Mads: »Der skal mere til at føre Krig end at ofre sit Lands Fædre og Sønner ved Fronten.«

Henrik: »Hallo Kammerater! Det er de første Tegn til vor Befrielse. Lad Tyskerne saa blot kalde os Forrædere, saa længe de lyster!«

Holger: »Vel kan vi tage os det let, at de har betegnet Aurillac og Feltham som Forræderlejre. Men af alt, hvad de har budt vort Folk i 55 Aar, er dette det laveste.«

(Alle springer op i Harme; nogle knytter Næverne.)

En: »Ja, det er det laveste!«

En anden: »Fy, at de gider!«

En tredje: »Det er Topmaal af Uforskammethed!«

(Efter at Bevægelsen har lagt sig, siger)

Peter (til den indtrædende): »Staar der ikke noget om Fangeudveksling?«

En Fange: »Nej«.

Mads: »Blot den Tanke aldrig var bleven født. Det bringer kun Forvirring i vor Lejr og gør vore Folk urolige.«

Peter: »Godt nok; men lad os være ærlige. Er det ikke saaledes: Naar vi er flere sammen, saa er der Skæmt, Latter, Leg, Sang og muntre Optrin, og Livet tager sig ud, som om det var det fornøjeligste paa hele Kloden. I saadanne Timer kommer det dybeste i vort Sjæleliv ikke frem, og det er godt. Men hvorledes er det, naar vi er ene med os selv, særlig om Aftenen før vi slumrer ind eller om Natten, naar vi vaagner? Da gennemtænker vi de sidste Meddelelser hjemme fra for at finde ud, hvad der kan ligge bag ved det, der er skrevet; thi vi véd jo, at de ikke kan fortælle, hvad de ønsker, og at vore Kære ligesom vi selv fremstiller alt i heldigste Belysning, for at Modet kan holdes oppe. Derpaa gaar Tanken mod Øst, over Havet, til vort Hjemland og vort Hjem. Vi vandrer paa Marken og i Haven og hilser paa kære, kendte Steder; vi gaar rundt i Huset og glæder os ved al den Overflod og Hygge, som Hjemmet ejer; vi sidder til Bords med Familien og fryder os. Da lister mangen Gang en Taare sig frem og vi føler: o, hvor var det godt den Gang, og man nyder denne Tilstand. Men saa kommer tit Utaalmodigheden: Kan denne Krig da aldrig faa Ende? — Aa, jeg længes saa frygteligt efter Hjem, Kone og Barn.«

Mads: »Vel, de lider, og vi lider. Men vi maa holde ud! Vort Folks fremtidige Skæbne maa af-

gøres i denne Holmgang. Det gælder: Enten — eller!«

Peter: »Der tales og skrives saa meget om andre undertrykte Folks Befrielse, men saa lidt om det sønderjydske Spørgsmaal. Det kunde næsten se ud til, at man har glemt os.«

Holger: »Vær kun rolig for det, Peter. Der er mange Kræfter, der i det stille virker for vor Sag. Jeg skal blot erindre om én. Har du glemt den Pengegave paa 2000 Kr., som Enkedronning Alexandra sendte os ved Juletid? Har du glemt de Ord fra hende, som Hr. Pastor Troensegaard oplæste for os i Forsamlingssalen? Mere jævnt og hjerteligt har næppe en saa højtstaaende Person talt til simple Krigsfanger. Omendskønt hun har været Dronning i Verdens mægtigste Rige, betegnede hun os som Landsmænd og erindrer os derved om hendes Hjemland Danmark, som har maattet bløde for Tyskernes Erobringspolitik. Tror du ikke, at denne ædle Danekvinde vil huske Sønderjylland, naar vor Skæbne skal afgøres for lange Tider? Og det vil ikke være vanskeligt med den store Anseelse, hun nyder, at finde Ørenlyd hos Englænderne, som véd, hvor nær de gennem Tiderne har været knyttet til Skandinavien og Sønderjylland. — Nej, Peter, vi vil aldrig blive glemt.«

(Ude fra Gangen høres Melodien af: Den Gang jeg drog af Sted; Ordene kan ikke forstaas. Døren aabnes, og to Gutter kommer ind. De vedbliver og synger tredie Vers; nogle af dem i Stuen slaar i med.)

If junkers should come here,
if junkers should come here,
they sure will domineer,
yes, they sure will domineer.
They meet you with a scowl,
and tell you »Du bist faul«,
and if you talk United States, at once they yell:
»Halt's Maul!«
For people who are linguists it may not signify,
but it makes quite a difference to chaps like you
and I.
So I am off to fight —
for liberty and right.
Hurra! Hurra! Hurra!*

Mads: »Bravo, Gutter! Altid frisk Mod!«

Denene: »Var det ikke en god Ide af Dansk-Amerikaneren Neumann i Chikago at oversætte de danske Jensers Krigssang til Brug for Amerikas frie Sønner i Kamp mod Voldsmændene?«

Holger: »Brillant! I Treaarskrigen huggede vore Jenser det tyske Løgnevæv i Stykker under den samme Sang, og i 64 drog Jenserne gennem

* Hvis Junkerne kommer her,
hvis Junkerne kommer her,
de sikkert vil dominere
ja, de sikkert vil dominere.
De møder dig med et truende Blik
og siger: »Du er dovn!«
Og hvis Du taler Amerikansk, saa skriger de: »Hold Kæft
For Folk, som er sprogkyndige, betyder det ikke meget,
men det gør stor Forskel for Fyre som Du og jeg.
Derfor gaar jeg i Kamp —
for Frihed og Ret!
Hurra! Hurra! Hurra

Sønderjylland for at møde Tysken ved Danevirke, Danmarks gamle Sydgrænse. Ogsaa den Gang sang de: »Naar Tysken kommer her, beklager jeg enhver.« Faa i Tal, men tapre i Vaabendaad har de danske Soldater søgt at dæmme op mod den tyske Erobringsbølge. Dansken har gjort sin Pligt. Angelsakserne saa til, da Jenserne maatte slaas. Nu staar Jenserne med Gevær ved Fod, mens Tommies og Sammies* maa slaas med Arvefjenden. Men for tredie Gang hører Tysken vor Kampsang: Den Gang jeg drog af Sted!«

Mads: »Tyskerne straffede os danske Sønderjyder, naar vi sang den danske Krigssang i vort Hjemland. Deres: »Halt's Maul!« vil vistnok blive dem stikkende i Halsen, naar Vestens fribaarne Sønner under de samme Toner driver dem i Skammekrogen.«

Holger (har taget et Fotografi op af Lommen): Her skal I se en anden Mærkelighed. Dette Kort er blevet mig tilsendt af en dansk Mand ved Navn Møller fra Kimbalton i Iowa. Den gamle Mand dér er Rasmus Hansen fra Elk Horn, en lille Mil fra Kimbalton. Han er Veteran fra 64 og indvier Sønnen Alfred under Stjernebanneret til Kamp mod hans gamle Fjende. Hvad den gamle Veteran i Forening med danske Kammerater ikke opnaaede i 64, det sender han nu Sønnen ud at hjælpe til med at fuldføre, og tro mig: Denne Søn af en Veteran fra 64 vil forstaa at synge den danske Krigssang, som

* Engelske og amerikanske Soldater.

Veteranen sender sin Søn ud
til Kamp mod gamle Fjender

Amerikanerne har givet Overskriften: For Liberty and Right! Han vil kæmpe i det demokratiske Amerikas Aand; men han vil tillige tænke paa Sønderjylland.«

Gr.: »Jeg forstaar nu, at det sønderjyske Spørgsmaal rækker videre, end jeg havde tænkt mig.«

Holger: »Saaledes som Tyskerne ved deres Røverpolitik i 64 har skabt sig talrige Fjender i skandinaviske Kredse, ogsaa blandt dem, der bor i De forenede Stater, i Kanada, i Australien og andet Steds i Verden, saaledes har de skabt sig endnu talrigere Fjender derovre i Vest ved Fredslutningen i Brest-Litowsk. Hørte vi dog forleden, at hundrede Tusinder af Udvandrere og Efterkommere fra de russiske Lande har stillet sig i den amerikanske Hærs Rækker for at befri Rusland, deres Moderland, for den tyske Voldsførelse.«

Henrik: »Altid det samme igen: Uretfærdigheden fremavler Sæden til sin egen Undergang.«

Peter: »Napoleon I. skal engang have betragtet et Landkort og derved lagt Fingeren paa Sønderjylland og sagt: »Dette lille Land vil give Anledning til en Verdenskrig.« Gaar denne Spaadom ikke i Opfyldelse i vore Dage?«

Holger: »Jo netop. Thi da den tyske Erobringspolitik først havde slugt Sønderjylland, gav den Næring til den altyske Idé, der vilde æde hele Verden. — Men nu bliver der sat en Stopper for Altyskernes Magtret, og de vil komme til at udlevere deres Bytte.«

Peter: »At der efter et tysk Sammenbrud vil ske en Grænseforskydning til Danskernes Fordel, det kan der efter disse Udtalelser ikke være nogen Tvivl om. Men efter nogle Antydninger, som er naaet herover, om unationale Kredse i Danmark, er jeg blevet lidt ængstelig for, at Grænsen ikke kommer saa langt mod Syd, at vi i Mellemslesvig kan komme med.

Mads: »Kære Landsmand! Bort med saadanne Griller! De allierede Magter har dog ingen Interesse i at gøre Tyskland større end nødvendigt, og det vil dog blive dem, der bestemmer, naar Tyskland er slaaet. Desuden, tænk paa det kraftige Sammenhold i Sønderjylland før Krigen. Derfra vil der ikke lyde en eneste Stemme, der vanskeliggør Mellemslesvigernes Genforening med Danmark.«

Peter: »Vel! Men det er jo Folket, der skal bestemme, hvor det vil hen, og hos os har de altyske Embedsmænd domineret i en Række af Aar. Jeg er ikke sikker paa, at den jævne Borger kan gøre sig fri for deres mægtige Indflydelse.«

Mads: »Altyskernes Magt maa for bestandig være knækket, naar Tyskerne taber; thi da vil det vise sig, at netop disse har paaført deres eget Land den største Ulykke, idet de i lange Tider har ønsket Krig og arbejdet hen til at faa den fremkaldt. Folket vil rejse sig i Harme imod disse Fredsforstyrrere.«

Flere: »Ja, du kan være ganske rolig, Peter!«

(Peter har under den forudgaaende Samtale holdt et Brev i Haanden og kigget i det.)

Jens (snapper Brevet).

Peter: »Aa, giv mig det igen. Det er hjemmefra!«

Jens (rækker det tilbage): »Saa skal du have det igen. Jeg haaber, der er godt nyt i det.«

Peter: »Ja, saamænd. — Jeg bliver først klog paa nu, at det er i Aften, de fejrer min Datters Fødselsdag. De vil i den Anledning drikke Kaffe med Kage og tænke paa mig — skriver min Kone.«

Gr. (halvhøjt til Jens): »Vil du ikke nok hente kogende Vand fra Køkkenet. Det kan vistnok faas endnu.«

Jens (ser paa Uret): »Ja, det kan.« (Gaar.)

Holger: »Hvor gammel er din Datter?«

Peter: »3 Aar.«

Holger: »Har du flere Børn?«

Peter: »Nej!«

Holger: »Det er vel en smuk lille Pige?«

Peter: »Hun ser godt nok ud paa Fotografiet. Men jeg har aldrig set hende, da hun blev født, efter at jeg maatte til Fronten. — Det er underligt at tænke sig: Maaske netop i dette Øjeblik sidder Mor og min lille Pige og taler om Far. Jeg kan tænke mig, at deres Øjne dugges ved Tanken om, at det nu er over 3 Aar siden, jeg tog bort. De kan jo ikke have fuld Forstaaelse for, at jeg har det saa godt paa mange Maader her i Lejren, og

derfor gør de sig maaske unødvendige Bekymringer.«

Holger: »Nu tror jeg min Sandten, at den gamle Dreng bliver blød om Hjertet.« (Klapper ham paa Skulderen.) »Du mener, at de derhjemme gør sig unødvendige Bekymringer; men maaske er det netop dig, der maler Fanden paa Væggen. Hvad, hvis de netop sidder med Glædestaarer i Øjnene, fordi du er kommet godt igennem Skærsilden ved Fronten og nu sidder frelst i »Den hvide Lejr« i Feltham?«

Henrik: »All right. Der er Sorg nok endda. Lad os ikke digte os dem større, end de er. Vi vil se lyst paa Tingene og glæde os ved Tilværelsen. Her kan vi tale vort Modersmaal, synge vore danske Sange, dele vort Haab om Fremtiden med vore Venner og samles med Landsmænd om Guds Ord og folkelige Foredrag.«

Mads: »Ja, det er et andet Liv nu, end da vi var tvungne til at blive betragtede som de sorte Faar af de militaristiske Altyskere.«

Holger: »Vor Tilværelse baade ved Fronten, hjemme og i Udlandet er bagvendt og meningsløs i denne Tid. Gav vor sønderjyske Ven med den amerikanske Titel ikke en træffende Karakteristik af disse Forhold, idet han i et Foredrag fortalte, at man ifølge telegrafiske Beretninger lynchede de altyske Skraalhalse i De forenede Stater i Amerika, og at de til Afsked med Verden vilde fremsige: »Deutschland über alles«, og dertil føjede: Jeg er

blevet lidt betænkelig ved at vende tilbage til dette Land; thi da jeg er tysk Borger, var det jo ikke utænkeligt, at man ved en Fejltagelse kunde blive klynget op i et Træ ved Siden af en Altysker, og det vilde give en ejendommelig Duet, naar jeg nynnede paa: »I alle de Riger og Lande«, medens Altyskeren sukkede: »Deutschland über alles«.«

Mads: »Ja, ved Gud, det kan man kalde Topmaal af Forvirring: Vi skal kæmpe for Tyskerne, fordi de har røvet vort Land. Men de behandler os ofte som Fjender, fordi vi er Danske. Tyskernes Venner i Danmark lider os ikke, fordi vi er Danske og derfor anser Tyskerne som Fjender. Mange i Udlandet skeler til os, fordi vi er tyske Borgere — —«

Flere: »Hold op! Det er til at blive gal over!«

Holger: »Hvor mange Sønderjyder har ikke lidt frygtelige Sjælekvaler under disse Forhold!«

Mads: »Men i alt dette syndige Virvar »bliver vi os selv«: Danske som vore Fædre!«

Henrik: »Og vi slutter Kreds med det danske Moderland og øser af de evige Kilder, som aldrig udtørres. Det kan give Liv og Lykkefølelse under trange Kaar. Derpaa har vi Eksempler i »Den hvide Lejr«. Husk, hvilken Juleaften vi havde: God Mad ved danske Venners Hjælp, og saa den Stemning, der herskede! Det var, som en usynlig Magt havde Tag i os. Alle var vi med i Jubelen. Aldrig har jeg oplevet saadan Juleaften, og det til Trods for, at Hjemmets Hygge og de nærmeststaaendes Kærlighed manglede. Husker I, hvor-

ledes Slutningssangen »Klokken slaar, Tiden gaar«, bruste gennem Salen. Hjerterne var med i det, da vi sang: Amen! Halleluja! Tak! Der var Aand i os og om os ved denne Fest.«

(Jens er imidlertid kommet ind med en Gryde fuld af kogende Vand. Grossereren har hvisket ham noget i Øret. Jens har lavet Kakao i Hjørnet ved Skabet, af hvilket han har hentet, hvad der behøvedes dertil. Flere af de tilstedeværende har kigget derhen. Efter Slutningen af Henriks Udtalelser fordeler Jens Kakao i Kopper og Kummer.«

Holger: »Hvad skal her gaa for sig?«

Gr.: »Se, Folkens. Forhen gav I Kommandanten og mig et Hurra. Jeg vil paaskønne det paa den Maade, at vi tager en Kop Kakao sammen. Og da en af Landsmændene herinde har Fødselsdag i Hjemmet, kan vi fejre den ved samme Lejlighed.«

Flere: »Udmærket! Bravo, Grosserer!«

Gr. (har, mens han gav Forklaringen, ryddet til Side af Sagerne, der laa paa Bordet og lagt Aviser paa i Stedet for Serviet og siger): »Vi vil have det lidt pænt og hygggeligt i Aften!«

En (af dem, der sidst kom ind, viser sin Kumme til Naboen og siger): »Hvad er det, der sidder paa Kanten af Kummen?«

Naboen (undersøger): »Det er vist Sæbe.«

Gr.: »Sæbe?«

Naboen: »Ja, det er det nok.«

Gr.: »Det kan jeg ikke forstaa. Ganske vist brugte jeg Kummen til varmt Vand i Middags, da

jeg barberede mig. Men saa vidt jeg husker, vaskede jeg den af bag efter.«

Naboen: »Maaske du er bleven forstyrret og har overset den ene Side.« (Jens har imidlertid taget Kummen og tørret den af).

Peter: »Aa, saadan Bagatel kan passere for den bedste i en Fangelejr.«

Jens: »Ja, her maa man ikke se altfor meget paa Formen. Da min Nabo forleden ordnede sine Sager i Cellen, hørte jeg ham sige: Nu har jeg ialt 17 Par Strømper, og der er Hul paa dem allesammen.«

Flere (ler).

En: »Ja, paa dette Felt kunde Lejren ikke bestaa ved en Eksamen.«

Gr. (tager en stor Kage frem af Skabet, sætter den paa Bordet og skærer i Stykker).

Holger (til Grossereren): »Hvor har du faaet den Kage fra?«

Gr.: »Fra Danmark, selvfølgelig!«

Holger: »Alle Udenomssager kommer fra Danmark.« (Flere ler. En siger): »Danmark er vor Skytshelgen!«

Mads: »Hvem skal holde Fødselsdagstalen?«

Flere: »Det skal Henrik.«

Henrik (efter lidt Betænkning, rejser sig. De øvrige har taget til sig af Kagen): »Kære Peter! Dine derovre vil mindes dig i Dag med Glædestaarer, da de véd, at du er frelst og er frisk og sund. Bort med alle Griller, Landsmand! Naar du

lægger dig til Sengs, saa tænk paa dine med Tak, som de vil tænke paa dig. — Vi vil haabe, at Peter maa vende tilbage til sit Hjem i god Behold, at hans Kone og lille Pige, som han aldrig har set, kan møde ham med Jubel. — Skal vi raabe Hurra for det?« (Alle rejser sig). »Peter og hans Kære i Sønderjylland, de leve!«

Alle: »Hurra! Hurra! Hurra!«

Peter: »Tak for det, Landsmænd!«

En: »Det er en Pokkers god Kage.«

Anden: »Den er jo ogsaa kommet fra Danmark, det forjættede Land.« (En engelsk Korporal viser sig i Døren): »Air raid! Light out!«*

Mads: »Kan de forbandede Tyskere nu ikke en Gang lade os sidde her i Fred.« (Der smaasnakkes lidt).

Gr. (til Korporalen): »Sir take a cup of cocoa and a cake from Denmark.«** (Korporalen kommer hen til Bordet, spiser og drikker i Hast. Gr. samtaler sagte med ham).

Jens: »Saa kommer vi vel til at slutte.«

Mads: »Nej, stjernemæ vil vi ej! Den Fornøjelse skal Tyskerne ikke have.«

Korporalen (i hvis Lommer Gr. stikker et Par Stykker Kage): »I must go to other rooms.«† (Til alle): »Good night!«††

Alle: Good nigth, Sir!« (Grossereren skruer

* Luftangreb! Lyset ud!

** Herre, drik en Kop Kakao og spis en Kage fra Danmark.

† Jeg maa hen til andre Afdelinger.

†† God Nat.

Gassen halvt ned; et Par andre har hængt et Sengetæppe foran Vinduets Rullegardin).

En: »Nu kan der vist ikke trænge Lys igennem.« (De øvrige drikker Kakao og spiser af Kagen).

Mads (rejser sig): »Landsmænd! Her sidder vi en lille Flok danske Sønderjyder som tyske Krigsfanger i en engelsk Fangelejr. Endogsaa under disse Forhold er vi ikke sikrede for Tyskernes Forfølgelser. Vi maa sidde i Halvmørke, og der foreligger Mulighed for, at vi kan blive sprængt til Atomer af en Bombe fra et tysk Flyverfartøj. Men vort Mod er ukuet. Vi sætter kun Trods og Foragt mod Tyskernes Barbari og Vold. — Et sørgeligt Billede frembyder vort elskede Hjemland. De fleste Mænd er borte, spredt for alle Vinde. Men den sønderjydske Kvinde er tilbage, og hende er det, der holder sammen paa Sagerne, saa godt det gaar, og saa vidt det ikke tages fra hende. Under Sorg for faldne Fædre og Sønner, i største Spænding for de mange, der endnu er ved Fronten, under svært Arbejde og med smal Kost maa hun vogte paa sin Mund, at ikke et uforsigtigt Ord bringer hende i Fængsel. Det er haarde Kaar. Smilet er forsvundet fra de fleste af vore Kvinder. Men, mine Venner, naar Freden en Gang kommer, der vil give os vor Ret, da vil der blive en ubeskrivelig Glæde i vort elskede, mishandlede Land. Da vil Tusinder af Hjerter sende Taksigelser ud i Alevigheden, og da vil Smilet vende tilbage til vore tapre, haardt prøvede Kvinder.« (Sætter sig).

Peter: »Tak for disse Ord.«

Holger: »De var talt ud af mit Hjerte.«

Henrik: »Skal vi ikke give vore sønderjydske Kvinder et Hurra?«

Peter: »Nej. Tankerne ere for alvorlige dertil.«

Henrik: »Det Mylder af Tanker, der bevæger sig i vort Hjerte, faar bedst Luft i et Hurra.«

Holger: »Det tror jeg ogsaa.« (Han rejser sig med de andre): »Den tapre, haardtprøvede sønderjydske Kvinde, hun leve!«

Alle: »Hurra! Hurra! Hurra!« (Under og efter Hurra-Raabene høres dumpe Kanonskud fra det fjerne. De sætter sig. Nogen Tavshed, mens der drikkes, spises, tændes Cigaretter og Piber. Der høres ti Kanonskud med 5 Sekunders Mellemrum tættere ved. Nogle lytter, andre snakker).

En: »De er langt borte.«

En anden: »Ja endnu.« (Der smaasnakkes. Efter en Pause paa et kvart Minut høres ti kraftige Skud. En dump Lyd lyder imellem.)

En: »Det var en Bombe, der faldt.«

Flere: »Ja, det var en Bombe!« (Det banker paa Vinduet udefra).

En: »Det er Vagten. Lyset ud!«

Holger: »Ikke helt.«

Gr. (skruer Gassen noget længere ned. Der høres nye Skud tættere ved).

Mads: »Lad os synge en Sang.«

Holger: »All right, Mads.«

Flere: »Ja, lad os synge.« (Mads tager Danebrog ned fra Konsolen og sætter det paa en lille Kasse midt paa Bordet).

Mel: Vift stolt paa Kodans Bølge.

Paa Søndejyllands Vænge
for Modersmaal og Ret,
som Tyskens Magt gad sprænge
med Vold og Løgnenet;
et Værn for hele Norden,
saa dansk i Hjerterod,
at vogte Fædrejorden
e t e n i g t Folk der stod.

I Fredens Aftenrøde
lød Sønderjyllands Røst
ved største Stævnemøde
paa Daners søndre Kyst:
Nu snart din Magt er omme,
Ny-Tysklands Hovmods Aand;
thi Tiden mærkes komme,
da brister Voldsmænds Baand.

(10 kraftige Kanonskud høres til Højre for Lejren ved Slutningen af andet og Begyndelsen af tredie Vers.)

I Krigens første Dage
blev stængt den tyske Magt;
ved Marne lød: Tilbage!
— Og Jordens Folk gav Agt. —
Men Barbari og Trængsel,
Kommando, Uforstand
forvandled til et Fængsel
Despotens eget Land.

O ve mig for den Vaande
paa Sønderjyllands Jord;
thi alt blev lagt i Baande,
Hus, Kvæg og Korn og Ord.
For Mænd i Mulde rinder
en Taareflod saa strid —
o. sønderjydske Kvinder
med Ynde, Aand og Id.

(10 Kanonskud til Venstre med et Bombebrag imellem.)

Igennem Jordens Øde
lød hundredtusindfold
som Vaarens første Grøde
mod Despotiets Vold:
Nu snart din Tid er omme,
Tyran, saa grum og fæl;
en evig Sommer komme
for Træl og bange Sjæl.

(Kanonskud længere borte. Gr. skruer Gassen højere op.)

Det klang som Røst fra Himlen,
der over Jorden lød
og tændte Folkevrimlen
med hellig Jubelglød.
Nu Mørkets Magt blir dæmpet —
og Sønderjyllands Børn
for sidste Gang har kæmpet
og lidt for Tysklands Ørn!

(Meget svage Kanonskud. Gross. lader Gassen brænde med fuld Flamme)

Ph. Hansen & Co.